

De invloed van concreetheid en verifieerbare details op de geloofwaardigheid van verdachtenverklaringen en het schuldoordeel

The influence of concreteness and verifiable details on the credibility of suspects' statements and the verdict

Masterscriptie

31 januari 2021

Faculteit der Letteren

Master Communicatie- en Informatiewetenschappen,
specialisatie Communicatie en Beïnvloeding

Naam student	Myrna Roefs
Studentnummer	S1047946
Eerste lezer	dr. L.G.M.M. Hustinx
Tweede lezer	dr. M. Zwets

Voorwoord

U leest de masterscriptie ‘De invloed van concreetheid en verifieerbare details op de geloofwaardigheid van verdachtenverklaringen en het schuldoordeel’. Deze scriptie is geschreven als onderdeel van mijn masteropleiding Communicatie- en Informatiewetenschappen, specialisatie Communicatie en Beïnvloeding aan de Radboud Universiteit te Nijmegen.

In augustus 2020 ben ik gestart met mijn scriptietraject. Ik ben erg geïnteresseerd in detectieliteratuur en het gedrag van mensen, waardoor de keuze al snel op dit scriptiethema viel. Een scriptie schrijven tijdens de coronaperiode bleek wel een uitdaging. Met alle universiteiten gesloten en sociale contacten aanzienlijk beperkt, kon het gehele onderzoek enkel online plaatsvinden. Ondanks deze kleine tegenslag heb ik mijn scriptietraject toch met veel plezier doorlopen.

Ik maak graag van deze gelegenheid gebruik om een aantal mensen te bedanken die deze masterscriptie mede mogelijk hebben gemaakt. Als eerste wil ik dr. Lettica Hustinx bedanken voor de fijne begeleiding tijdens dit scriptietraject. Zij wist mij telkens weer te inspireren, prikkelen en motiveren. Ook hielp ze mij met gerichte feedback, zodat ik mijn scriptie kon perfectioneren. Daarnaast bedank ik graag de mensen in mijn directe omgeving, die met mij meedachten en mij hebben geholpen om zoveel mogelijk proefpersonen te verzamelen.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Myrna Roefs, Nijmegen, 31 januari 2021

De invloed van concreetheid en verifieerbare details op de geloofwaardigheid van verdachtenverklaringen en het schuldoordeel

Samenvatting

In dit onderzoek zijn de effecten van concreetheid en verifieerbare details op de geloofwaardigheid van verdachtenverklaringen en op het schuldoordeel onderzocht. Verder werd gekeken of scepticisme na het lezen van de introductie en identificatie de geloofwaardigheid konden beïnvloeden. Er is een 2x3 experiment uitgevoerd, waarbij proefpersonen een verdachtenverklaring lazen van verdachte D., een jongen die verdacht werd van een steekpartij. Nadien gaven proefpersonen aan hoe geloofwaardig zij de verklaring vonden en of zij dachten dat verdachte D. schuldig of onschuldig was. In totaal werden 170 proefpersonen meegenomen in de analyses. Uit het onderzoek bleken geen effecten van stijl en details. Ook werden verifieerbare details niet geloofwaardiger gevonden dan niet-verifieerbare details. Eerdere onderzoeken die effecten van concreetheid en details vonden, werden door dit onderzoek dus niet ondersteund. Wel werd een effect gevonden van scepticisme en identificatie op de geloofwaardigheid. Mensen die na het lezen van de introductie al sceptisch waren over verdachte D., vonden hem minder geloofwaardig en kwamen vaker tot het oordeel 'schuld'. Mensen die zich konden verplaatsen in verdachte D., vonden de verklaring juist geloofwaardiger. De bevindingen in het onderzoek kunnen bijdragen aan een beter manipulatie van concreetheid en details bij toekomstig onderzoek. Beperkingen van het onderhavige onderzoek en suggesties voor vervolgonderzoek worden besproken.

Elk jaar zitten er volgens wetenschapsfilosoof Derksen (2016) meer dan 1.100 mensen onterecht opgesloten in Nederlandse gevangenissen. In andere landen zoals de Verenigde Staten, waar een jury van 'leken' het lot van een verdachte bepaalt, ligt dit getal nog veel hoger. Geloofwaardig overkomen is in een juridische context dus (letterlijk) van levensbelang. Maar ook buiten de rechtbank is het belangrijk om geloofwaardig gevonden te worden. Denk aan een sollicitatie, maar bijvoorbeeld ook aan de missie en visie van een bedrijf.

Hoe beoordeelt een leraar welke leerling zijn huiswerk thuis is vergeten en welke leerling dit als smoes gebruikt? En hoe ziet een moeder dat haar kind iets achterhoudt? Nog

altijd gaan wij bij het beoordelen van iemands oprechtheid voornamelijk uit van non-verbale communicatie. Dit is niet verrassend, aangezien wij non-verbale signalen veelal gebruiken om de intentie van onze gesprekspartner te achterhalen (Mehrabian, in Visser, Willems & Ribbens, 2005). Zonder non-verbale communicatie zou er bijvoorbeeld geen sarcasme bestaan: onze afwijkende intonatie en gezichtsuitdrukking verraden dat wij op dat moment iets anders bedoelen dan wat we zeggen. De exacte woorden die wij bij onze sarcastische opmerking gebruiken, onze verbale communicatie, zijn dan minder belangrijk bij het bepalen van onze intentie.

Niet enkel het ‘algemene publiek’ gelooft in het opsporen van non-verbale signalen bij het beoordelen van geloofwaardigheid: veel politieagenten rapporteren meer non-verbale dan verbale leugendetectiesignalen (Bogaard & Meijer, 2016). Bogaard en Meijer (2016) onderzochten de leugendetectietechnieken van 134 politiebeambten. Toen politiebeambten werd gevraagd wat goede signalen zijn voor het herkennen van leugens, benoemden zij in totaal 25 verschillende non-verbale signalen en slechts 5 verbale signalen. De top vijf van meest genoemde signalen waren wegstaren (1), zweten (2), nerveus gedrag (3), inconsistentie/tegenspraak (4) en bewegen met de ledematen (5). Hiervan verwijst enkel nummer 4, inconsistentie en tegenspraak, naar een verbale cue. De overige signalen uit de top vijf betroffen non-verbale signalen.

Gebleken is echter dat veel non-verbale signalen ten onrechte als ‘verdacht gedrag’ bestempeld worden. Een uitgebreide studie naar non-verbale signalen werd uitgevoerd door DePaulo et al. (2003). DePaulo et al. (2003) combineerden 120 onderzoeken naar leugendetectie in een meta-analyse en onderzochten 158 non-verbale en verbale cues. Slechts drie non-verbale signalen bleken daadwerkelijk een relatie te hebben met liegen: leugenaars hadden grotere pupillen, waren meer gespannen en hielden hun kin meer omhoog. Algemeen bekende indicatoren voor het herkennen van een leugenaar, zoals wegstaren, frimelen of niet stil kunnen zitten, bleken dus geen betrouwbare leugendetectiesignalen. Sporer en Schwandt (2007) concludeerden zelfs dat leugenaars juist minder bewegen met hun lichaam.

Non-verbale cues zijn lastig te analyseren, omdat zij vaak bij zowel leugenaars als waarheidsprekers voorkomen. Zowel leugenaars als waarheidsprekers willen geloofwaardig overkomen. Daarom proberen zij nervositeit te onderdrukken en betrouwbaarheid te forceren door bijvoorbeeld veel oogcontact te maken (Vrij, Mann, Leal & Granhag, 2010). Bij het analyseren van verbale signalen van leugenaars en waarheidsprekers, worden vaker verschillen gevonden. Daarom is het verstandig om bij het beoordelen van geloofwaardigheid te focussen op verbale signalen en hier verder onderzoek naar te doen.

Het onderhavige onderzoek richt zich op verbale leugendetectie. Specifiek wordt gekeken naar een mogelijke invloed van concreetheid en (verifieerbare) details, waarnaar al verschillende onderzoeken zijn gedaan. Om het onderzoek te onderbouwen zal in de inleiding eerst ingegaan worden op detectieliteratuur, waar verbale leugendetectietools worden beschreven en details als mogelijke verbale detectie cues worden geïntroduceerd. Vervolgens wordt een andere lijn van onderzoek beschreven, die de link legt tussen de stijl van argumenten en de geloofwaardigheid hiervan.

Verbale leugendetectietools

Om leugendetectie te vergemakkelijken, zijn er verschillende tools opgesteld om geloofwaardigheid te beoordelen. Deze tools kunnen door onderzoekers en politiebeambten gebruikt worden. Veelgebruikte methoden die gericht zijn op verbale signalen zijn Criteria Based Content Analysis (Steller & Köhnken, 1989), Reality Monitoring (Johnson & Raye, 1981) en Scientific Content Analysis (Sapir, 1987).

Criteria Based Content Analysis (CBCA) biedt een checklist van negentien punten waarmee de geloofwaardigheid van een tekst gemeten kan worden. Volgens de CBCA (Steller & Köhnken, in Vrij, 2008) zullen waarheidsprekers een logischere structuur aanhouden, beschrijven zij meer gevoelens en zijn zij eerder geneigd om hun eigen verhaal tussentijds te corrigeren. Leugenaars gebruiken over het algemeen minder details en vermijden opvallende of overbodige details rondom het ‘incident’.

Reality Monitoring (RM; Johnson & Raye, in Vrij, 2008) focust meer op het geheugen. Hierbij wordt vooral gekeken naar de reproduceerbaarheid en duidelijkheid van het verhaal. Informatie en details rondom plaats, tijd, gevoelens en zintuiglijke ervaringen worden volgens RM vaker gedeeld door waarheidsprekers dan leugenaars.

Scientific Content Analysis (SCAN; Sapir, in Vrij, 2008) legt de focus op woordkeuze en de structuur van het verhaal. Volgens SCAN vermijden leugenaars woorden als ‘ik’ en ‘wij’ en kiezen zij in plaats daarvan voor woorden met meer afstand, zoals ‘zij’. Daarnaast ontbreekt in hun verklaring belangrijke informatie en gebruiken zij minder woorden om ‘het incident’ te omschrijven dan waarheidsprekers.

Details

Bij de verbale leugendetectietools worden details als belangrijke verbale cues genoemd om geloofwaardigheid te beoordelen. Leugenaars zouden minder details noemen dan waarheidsprekers. Deze verwachting wordt ondersteund door onderzoek van Hartwig, Anders

Granhag en Strömwall (2007), waaruit bleek dat waarheidsprekers zo veel mogelijk vertellen, waar leugenaars hun verhaal juist simpel houden. In tegenstelling tot waarheidsprekers, die vaker een *'tell it all'*-strategie hanteren, vermijden leugenaars details (Hartwig et al., 2007; Vrij, 2008). Het vermijden of vaag vermelden van details wordt ook wel *avoidance* genoemd. Deze strategie wordt aanzienlijk vaker door leugenaars dan waarheidsprekers gebruikt (Verigin, Meijer, Bogaard & Vrij, 2019).

Leugenaars vermijden vooral relevante, centrale details, zo bleek uit onderzoek van Leal, Vrij, Deeb en Jupe (2018). Centrale details zijn essentieel voor het verloop van het verhaal. Perifere details zijn irrelevante details, die geen belangrijke impact hebben op de rode draad (Heuer & Reisberg, 1990). De tijd waarop een verdachte het slachtoffer het laatst heeft gezien (centrale informatie) is relevanter voor politiebeambten dan de merknaam van de shampoo waarmee de verdachte zijn haren wast (perifere informatie). Leal et al. (2018) vonden dat leugenaars meer perifere details noemen dan waarheidsprekers. Ook vermelden leugenaars volgens Leal et al. (2018) meer *common knowledge*-details. Common knowledge-details verwijzen naar algemene, stereotype gebeurtenissen of plaatsen. Dat je in Parijs naar de Eiffeltoren bent geweest, is bijvoorbeeld een common knowledge-detail. Leugenaars gebruiken common knowledge-details, omdat zij zelf de persoonlijke ervaring missen om minder bekende details te noemen (DePaulo, Kashy, Kirkendol, Wyer, & Epstein, 1996).

Ook Burns en Moffitt (2014) zagen dat leugenaars belangrijke details vermijden. Burns en Moffitt analyseerden de taal van getranscribeerde *911 calls* en concludeerden dat waarheidsprekers meer details aan hulpverleners gaven om snel te kunnen reageren op het incident. Leugenaars vermeden deze belangrijke details juist. Ook waren leugenaars geneigd om kortere antwoorden te geven en sneller in te stemmen ('ja' of 'inderdaad') of te ontkennen ('nee' of 'niets'), om te voorkomen dat zij meer moesten vertellen (Burns & Mofitt, 2014).

Verifieerbare details

Leugenaars lijken over het algemeen dus minder details te geven dan waarheidsprekers. Een mogelijke verklaring voor deze *'keep it simple'*-strategie van leugenaars, is de cognitieve belasting. Hoe uitgebreider een verhaal is, des te moeilijker het is te onthouden en na te vertellen (Vrij, Leal, Mann & Fisher, 2012). Leugenaars vermijden echter niet per se alle details, maar vooral relevante, centrale details (Burns & Moffitt, 2014; Leal et al., 2018). Leugenaars vermijden relevante details mogelijk uit angst dat zij informatie geven die de politie kan natrekken (Vrij, 2019). Details die nagetrokken kunnen worden, worden ook wel verifieerbare details genoemd. Deze details verwijzen naar gedocumenteerde activiteiten zoals

e-mails, telefoongesprekken, pinbetalingen, maar ook naar getuigen, herkenningspunten in de omgeving of camerabeelden (Nahari, Vrij & Fisher, 2014). Volgens de Verifiability Approach (Nahari, Vrij & Fisher, 2012) vertellen leugenaars meer details die niet na te trekken zijn. Door hier rekening mee te houden, kunnen politiebeambten een betere inschatting maken van de geloofwaardigheid van verklaringen (Vernham et al., 2020).

De Verifiability Approach is in verschillende experimenten toegepast. Nahari et al. (2014) voerden een experiment uit, waarbij de proefpersonen over twee groepen werden verdeeld: leugenaars en waarheidsprekers. De waarheidsprekers werd gevraagd om tijdens een pauze van 30 minuten zo veel mogelijk te zien en te doen. De leugenaars werd gevraagd om een usb-stick te stelen, waarop de antwoorden van een tentamen stonden. Na terugkomst, werd aan de proefpersonen gevraagd een verklaring te geven over hun bezigheden tijdens de pauze. De leugenaars kregen de instructie om te liegen en de onderzoeker ervan te overtuigen dat zij, net als de waarheidsprekers, 30 minuten op pad waren geweest. Door de groep leugenaars werden significant minder verifieerbare details genoemd.

In een recenter onderzoek door Vernham et al. (2020) werd de Verifiability Approach toegepast op alibi's. Vernham et al. voerden een experiment uit, waarbij ze proefpersonen in tweetallen lieten samenwerken en ze opdeelden in twee groepen: leugenaars en waarheidsprekers. De waarheidsprekers kregen de instructie om samen naar een park te gaan en hier vragen te beantwoorden. In de omgeving van het park waren verschillende herkenningspunten, zoals een speeltuin. De tweetallen leugenaars werden van elkaar gescheiden. Een persoon voerde dezelfde instructies uit als de waarheidsprekers, maar dan alleen. De ander kreeg de instructie om £20 te stelen uit een portemonnee. Achteraf moesten alle tweetallen de onderzoekers ervan overtuigen dat zij samen naar het park waren geweest. Vernham et al. (2020) zagen dat waarheidsprekers meer verifieerbare details gaven om aan te tonen dat zij samen de instructie hadden uitgevoerd. Daarnaast bleek dat leugenaars juist meer niet-verifieerbare details gaven dan waarheidsprekers.

(Verifieerbare) details en geloofwaardigheid

Op basis van de onderzoeken rondom details bij leugendetectie, kan verwacht worden dat een tekst met details eerder door een waarheidspreker dan een leugenaar geschreven is. Wel lijkt de relevantie van de details belangrijk te zijn, omdat het vermijden van relevante details juist kan duiden op bedrog (Nahari et al., 2012; Burns & Moffitt, 2014; Nahari et al., 2014; Leal et al., 2018; Vernham et al., 2020). Bell en Loftus (1989) onderzochten het effect van details in een juridische setting in twee experimenten. Zij vroegen proefpersonen om zich op te stellen

als jury bij een rechtszaak rondom een gewapende overval en moord. Bell en Loftus (1989) kwamen tot de conclusie dat details, zelfs als ze niet gerelateerd waren aan de verdachte, invloed hadden op het schuldoordeel. De verklaringen met details werden als geloofwaardiger beoordeeld. Dit effect werd vergroot wanneer een getuige van de tegenpartij aangaf zich bepaalde details niet meer te herinneren. Details lijken dus invloed te hebben op geloofwaardigheid.

Concreetheid

Een ander concept, gerelateerd aan details, dat geloofwaardigheid mogelijk beïnvloedt, is concreetheid. Er zijn al veel onderzoeken gedaan naar de effecten van concreet of abstract taalgebruik. Brysbaert, Stevens, De Deyne, Voorspoels en Storms (2014) omschrijven concreetheid als volgt: “Een concreet woord verwijst naar iets wat bestaat in de realiteit. Je kunt het ervaren via een van je zintuigen (ruiken, proeven, voelen, horen, zien) of door een actie uit te voeren.” Abstracte woorden verwijzen naar dingen die we niet rechtstreeks kunnen ervaren. Deze woorden zijn enkel uit te leggen door andere woorden te gebruiken. Brysbaert et al. (2014) voerden een studie uit naar de concreetheid van 30.000 Nederlandse woorden. In hun onderzoek vroegen ze deelnemers om woorden een score van 1 tot 5 voor concreetheid toe te kennen. Op basis van dit onderzoek stelden Brysbaert et al. (2015) een lijst op van 30.000 Nederlandse woorden met concreetheidsscores. De lijst bevat alle typen Nederlandse woorden: van werkwoorden tot naamwoorden en van voorzetsels tot voornaamwoorden. Vooral zelfstandige naamwoorden, zoals ‘sinaasappel’ of ‘tijger’ scoorden hoog op concreetheid. Bijvoeglijke naamwoorden, zoals ‘onbeduidend’ scoorden juist laag op concreetheid (Brysbaert et al., 2014).

Spooren, Hustinx, Aben en Turkenburg (2015) werkten de definitie van concreetheid verder uit. In hun onderzoek beoordeelden respondenten 2011 Nederlandse woorden op concreetheid, waarneembaarheid, teken-/filmbaarheid, specificiteit en begrijpelijkheid. Volgens Spooren et al. (2015) is vooral zintuiglijke waarneembaarheid een belangrijke determinant van concreetheid. Daarnaast zagen zij verschillen per woordsoort. Bijvoeglijke naamwoorden werden als minst concreet beoordeeld en de concreetheid was afhankelijk van de zintuiglijke waarneembaarheid. Bij werkwoorden was ook teken-/filmbaarheid een voorspeller van concreetheid. Het meest concreet waren zelfstandige naamwoorden, waarbij naast zintuiglijke waarneembaarheid ook specificiteit een voorspeller was van concreetheid.

Concreetheid, details en geloofwaardigheid

Er zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd naar het effect van concreetheid en details op overtuigingskracht, geloofwaardigheid en oordelen. Hansen en Wänke (2010) onderzochten het effect van concreet taalgebruik op de perceptie van waarheid. Zij hadden een andere concreetheidsopvatting dan Brysbaert et al. (2014) en Spooren et al. (2015), en baseerden hun onderzoek op het Linguistic Category Model (LCM) van Semin en Fiedler (1991). Volgens het LCM wordt de concreetheid van een woord bepaald door de woordsoort. Beschrijvende actiewerkwoorden, zoals ‘bellen’ of ‘kussen’, zijn het meest concreet, bijvoeglijke naamwoorden, zoals ‘eerlijk’, het minst. Tijdens een experiment van Hansen en Wänke (2010) bleek dat proefpersonen dezelfde trivia-stellingen vaker ‘waar’ vonden wanneer de werkwoorden hierin concreet geschreven waren, dan wanneer deze abstract geschreven waren, ongeacht of de stelling waar of onwaar was.

Shedler en Manis (1986) onderzochten het effect van levendigheid op oordelen. Levendigheid vertoont veel gelijkenissen met concreetheid. Nisbett en Ross (in Guadagno, Rhoads & Sagarin, 1980) omschrijven een levendige tekst als een tekst die concreet is, beelden oproept, emotioneel interessant is en dicht bij de ontvanger staat qua tijd of omgeving. Ook werden de teksten bij het onderzoek van Shedler en Manis (1986) gemanipuleerd in een levendige of abstracte versie. Concreetheid staat dus in verband met levendigheid. Uit het onderzoek van Shedler en Manis (1986) bleek dat levendig taalgebruik invloed heeft op de doorslaggevende kracht van een argument. Levendig geformuleerde argumenten werden zwaarder gewogen dan abstract geformuleerde argumenten, ongeacht of het voor- of tegenargumenten waren.

Hustinx, Hofstra en Janssen (2019) voerden een soortgelijke studie uit, gebaseerd op het onderzoek van Shedler en Manis (1986). In het onderzoek van Hustinx et al. (2019) lazen proefpersonen een tekst over een moeder die in de gaten werd gehouden door de kinderbescherming. Vervolgens lazen proefpersonen drie voor- en drie tegenargumenten over de geschiktheid van de moeder. Aan de voor- of tegenargumenten werden bij sommige condities details toegevoegd en ze werden, afhankelijk van de conditie, abstract of concreet geformuleerd. Op basis van de argumenten gaven proefpersonen een oordeel over de geschiktheid van de moeder en gaven zij aan of ze vonden dat het kind uit huis geplaatst moest worden. Hustinx et al. (2019) vonden geen effect van concreetheid op het oordeel over de geschiktheid van de moeder, maar wel een effect van details: argumenten met details waren doorslaggevenner dan argumenten zonder details. Er werd verder geen effect gevonden van stijl of details op het oordeel over de uithuisplaatsing van het kind.

Het verband tussen details en concreetheid werd al eerder onderzocht door Pettus en Diener (1977). Proefpersonen in hun experiment gaven aan hoeveel jaar gevangenisstraf zij aan een misdaad toe zouden kennen, op basis van een omschrijving. Pettus en Diener (1977) vonden dat proefpersonen die een gedetailleerde, concrete omschrijving van een misdaad lazen, aanzienlijk vaker een hogere straf toekenden. De onderzoekers concludeerden dat details het effect van concreetheid versterken en een tekst in zijn geheel concreter maken.

Een recenter onderzoek naar concreetheid of levendigheid in een juridische setting werd uitgevoerd door Hustinx en De Wit (2012). In hun experiment lazen proefpersonen zes getuigenverklaringen rondom een moord/doodslag, die abstract of concreet geformuleerd waren. Op basis van de getuigenverklaringen gaven proefpersonen aan of zij dachten dat de verdachte het slachtoffer met opzet of per ongeluk had gedood. De proefpersonen bestonden uit leken zónder juridische kennis, en experts mét juridische kennis. Uit het experiment bleek dat leken bij het lezen van levendige getuigenverklaringen vaker oordeelden dat er sprake was van opzet. Tegen de verwachting in oordeelden experts vaker dat er sprake was van een ongeluk na het lezen van levendige getuigenverklaringen. Het bleek dus dat zowel leken als experts werden beïnvloed door de stijl van de verklaringen, al was het in tegengestelde richting.

Effecten van levendigheid of concreetheid worden niet bij alle onderzoeken gevonden. Zo bleek uit onderzoek van Frey en Eagly (1993) dat levendig taalgebruik juist een negatief effect op overtuigingskracht en geheugen kan hebben. Frey en Eagly (1993) lieten proefpersonen twee opgenomen artikelen rondom sociale vraagstukken luisteren die abstract of concreet geformuleerd waren. De abstracte fragmenten werden niet alleen beter onthouden, zij werden ook als overtuigender beoordeeld dan de concrete fragmenten.

Daarnaast bleek uit onderzoek van Guadagno, Rhoads en Sagarin (2011) dat concreet taalgebruik enkel een positieve invloed op overtuigingskracht heeft, als het gekoppeld is aan voldoende sterke argumenten. Tijdens het experiment van Guadagno et al. (2011) lazen studenten een tekst waarin stond dat de universiteit overwoog om meer masterstudenten als docenten in te zetten. Zij lazen vervolgens drie argumenten, die sterk of slecht konden zijn, afhankelijk van de conditie. Levendige beschrijvingen van sterke argumenten leidden tot een hogere overtuigingskracht. Bij slechte en irrelevante argumenten werd juist het tegenovergestelde gezien: als zij levendig werden geformuleerd, had levendigheid juist een negatief effect.

Theoretische verklaringen

Hoewel sommige onderzoekers geen (positieve) effecten van concreetheid vinden, vinden veel onderzoekers deze effecten wel. Er zijn verschillende theorieën die effecten van concreetheid mogelijk kunnen verklaren. De eerste is de beschikbaarheidsheuristiek (Tversky & Kahneman, 1973). Volgens deze theorie baseren wij onze keuzes of opvattingen op directe herinneringen ons geheugen. Volgens de beschikbaarheidsheuristiek vinden mensen een situatie waarschijnlijker, wanneer zij deze makkelijker voor zich kunnen halen (Tversky & Kahneman, 1973). De beschikbaarheidsheuristiek bouwt voort op de Dual Coding Theory van Paivio (in Paivio, 1991). Volgens Paivio (1991) onthouden wij dingen beter wanneer we ze ons mentaal kunnen verbeelden. Concrete woorden worden beter onthouden dan abstracte, omdat ze makkelijker te visualiseren zijn (Paivo, 1991). Concreet taalgebruik zou er dus voor kunnen zorgen dat wij woorden beter voor ons kunnen zien (Dual Coding Theory), daardoor sneller herkennen en op basis daarvan meer waarschijnlijk vinden (beschikbaarheidsheuristiek).

De meest relevante theorie voor het onderhavige onderzoek naar geloofwaardigheid en concreetheid is de Construal Level Theory (CLT) van Trope en Liberman (2000). Volgens de CLT is onze omschrijving van een gebeurtenis afhankelijk van de psychologische afstand die wij tot die gebeurtenis voelen. De CLT onderscheidt vier vormen van psychologische afstand: ruimtelijke afstand, tijdsafstand, sociale afstand en hypothetische afstand. Bij alle vier geldt: hoe groter de afstand, hoe abstracter het taalgebruik. Zo omschrijven wij een gebeurtenis in een ander continent (met grote ruimtelijke afstand) abstracter dan een gebeurtenis om de hoek en gebruiken wij abstracter taalgebruik bij een gebeurtenis uit onze jeugd dan een recente gebeurtenis. Ook omschrijven wij een incident met een persoon die sociaal gezien ver van ons af staat abstracter dan een incident van iemand waar wij ons mee kunnen associëren. Tot slot heeft de hypothetische afstand invloed op concreetheid: een waarschijnlijke gebeurtenis kunnen wij concreter omschrijven dan een onwaarschijnlijke gebeurtenis (Trope & Liberman, 2010).

Met name hypothetische afstand biedt een mogelijke verklaring voor het effect van concreetheid op geloofwaardigheid. Volgens Trope en Liberman (2010) bestaat er een verband tussen de waarschijnlijkheid van een gebeurtenis en de concreetheid van onze beschrijving hiervan. Een gebeurtenis die we zelf ervaren, kunnen wij vaak concreter omschrijven dan een verzonnen gebeurtenis. Op basis van de CLT zou daarom verwacht worden dat leugenaars, doordat zij een gebeurtenis niet zelf hebben meegemaakt, een meer

abstracte omschrijving geven dan waarheidsprekers. Of de CLT of omgekeerd werkt, ofwel of leken een abstracte tekst ook linken aan liegen, wordt in de huidige studie onderzocht.

Scepticisme en identificatie

Er zijn, naast concreetheid en details, ook andere aspecten die de geloofwaardigheid of het schuldoordeel kunnen beïnvloeden. Uit onderzoek van Papailiou, Yokum & Robertson (2015) bleek dat een introductie veel invloed kan hebben op het verloop van een rechtszaak. Zij onderzochten of de mate waarin scepticisme vooraf in de introductie werd opgewerkt, invloed had op het schuldoordeel. Proefpersonen werden blootgesteld aan een getuigenverklaring en gaven daarna hun oordeel over de schuld van de verdachte. In de introducties met ‘verhoogd scepticisme’ werd bijvoorbeeld vermeld dat ooggetuigen niet altijd even betrouwbaar zijn, vanwege de gebreken van ons geheugen, of omdat politieagenten een getuige soms (onbewust) pushen richting een verdachte die bekend is bij de politie. Uit het experiment bleek dat personen die een ‘normale’ introductie lazen, meer dan dubbel zo vaak kwamen tot het oordeel ‘schuldig’ dan mensen die de aangepaste introducties lazen. De introductie, en dan met name het scepticisme dat de introductie oproept of relativeert, kan dus bepalend zijn voor geloofwaardigheid en schuldoordelen.

Identificatie kan geloofwaardigheid mogelijk ook beïnvloeden. Identificatie treedt op wanneer een lezer zich zodanig kan verplaatsen in een verhaal, dat hij het kan zien door de ogen van de hoofdpersoon (Cohen, 2001). Volgens Trope, Liberman en Wakslak (2007) worden *in-groups* positiever beoordeeld dan *out-groups*: je kijkt positiever naar personen die dichterbij jou staan of waar jij je meer mee kunt identificeren, dan naar personen die ver van je af staan. De Graaf, Hoeken, Sanders en Beentjes (2012) onderzochten het effect van identificatie op narratieve overtuigingskracht. Bij beide experimenten werd een situatie geschetst, waarbij twee personen van mening verschilden. Het eerste experiment ging over een sollicitatiegesprek. Daarbij was de sollicitant gehandicapt en vond hij dat hij (alsnog) aangenomen moest worden. De werkgever, wiens bedrijf in zwaar weer verkeerde, vond daarentegen dat hij met het aannemen van een gehandicapte sollicitant extra risico zou lopen. Het tweede experiment ging over een discussie van twee zussen over euthanasie: een zus zag euthanasie als de beste optie voor moeder die in een coma lag, terwijl de andere liever koos voor een verzorgingstehuis. Uit beide experimenten bleek dat de lezer het standpunt aannam van het personage vanuit wiens perspectief het verhaal in de ‘ik’-vorm werd geschreven. Identificatie zorgde ook voor een positievere attitude naar het standpunt en had een mediërend effect van verhaalperspectief (‘ik’-vorm of derde persoon) op attitude (De Graaf et al., 2012).

Ook identificatie kan er dus voor zorgen dat een standpunt eerder wordt aangenomen. Of identificatie ook kan leiden tot geloofwaardigheid in de situatie van een politieonderzoek, is nog niet bekend. Daarom wordt het als achtergrondfactor meegenomen.

Vraagstelling

Uit eerdere onderzoeken blijkt dat concreetheid en details invloed kunnen hebben op geloofwaardigheid. Bij de verbale leugendetectietools CBCA (Steller & Köhnken, 1989), RM (Johnson & Raye, 1981) en SCAN (Sapir, in Vrij, 2008) worden details genoemd als belangrijke cue om leugenaars van waarheidsprekers te onderscheiden: leugenaars gebruiken minder, en minder relevante details. Uit verdere onderzoeken blijkt eveneens dat leugenaars minder details noemen (Hartwig et al., 2007; Vrij, 2008; Verigin et al., 2009) en dat zij vooral relevante details vermijden (Burns & Moffitt, 2014; Leal et al., 2018). Details die de politie na kan trekken, ook wel verifieerbare details (Nahari et al. 2014), worden vooral door waarheidsprekers genoemd (Nahari et al., 2012; Nahari et al., 2014; Vrij, 2019; Vernham et al., 2020). Bij de experimenten die de Verifiability Approach toepasten, werden interviews afgenomen en geanalyseerd. Of de Verifiability Approach ook andersom werkt, ofwel of verifieerbare details een tekst ook geloofwaardiger maken in de ogen van leken, is nog niet eerder onderzocht.

In de sociaalpsychologische literatuur werd het concept van concreetheid verder onderzocht. Concrete woorden kunnen wij mogelijk beter voor ons zien (Paivio, 1991), waardoor wij ze eerder herkennen en daardoor als waarschijnlijker beoordelen (Tversky & Kahneman, 1973). Concreetheid en details gaan hand in hand, aangezien details het effect van concreetheid kunnen versterken (Pettus & Diener, 1977). Over de vraag of concreetheid en details daadwerkelijk bijdragen aan een hogere geloofwaardigheid, bestaat nog weinig consensus. Waar sommige onderzoekers concluderen dat concreetheid of details een tekst overtuigender kunnen maken (Shedler & Manis, 1986; Hansen & Wänke, 2010; Hustinx & De Wit, 2012; Hustinx et al., 2019), vinden anderen geen (positieve) effecten (Frey en Eagly, 1993; Guadagno et al., 2011). Verder onderzoek naar concreetheid en details kan meer inzicht geven in hun invloed op geloofwaardigheid en schuldoordeel. Samengenomen leidt het literatuuronderzoek tot de volgende onderzoeksvraag: *‘Wat is de invloed van concreetheid en (verifieerbare) details op de geloofwaardigheid van verdachtenverklaringen en het schuldoordeel?’*. Bij deze onderzoeksvraag zijn verschillende verwachtingen opgesteld.

Allereerst wordt verwacht dat concrete teksten als geloofwaardiger beoordeeld worden dan abstracte teksten. Deze verwachting is gebaseerd op de beschikbaarheidstheorie (Tversky

& Kahneman, 1973), die stelt dat mensen een situatie waarschijnlijker vinden wanneer zij zich deze makkelijker voor kunnen stellen, en de CLT (Trope & Liberman, 2000) waaruit blijkt dat wij een waarschijnlijke gebeurtenis concreter kunnen omschrijven dan een abstracte gebeurtenis. Er zal worden onderzocht of de CLT (Trope & Liberman, 2000) ook andersom werkt, ofwel of leken een verklaring ook als waarschijnlijker (en daardoor geloofwaardiger) beoordelen als deze concreet is geformuleerd. Ten gevolge van een hogere geloofwaardigheidsscore, wordt ook verwacht dat een concrete tekst leidt tot minder oordelen van schuld.

Daarnaast is de verwachting dat details een tekst ook geloofwaardiger maken en leiden tot minder oordelen van schuld. Deze verwachting is gebaseerd op de detectieliteratuur, waaruit blijkt dat details vaker door waarheidsprekers worden gebruikt (Johnson & Raye, 1981; Sapir, in Vrij, 2008; Steller & Köhnken, 1989; Hartwig et al., 2007; Vrij, 2008; Verigin et al., 2009). Ook wordt een verschil in geloofwaardigheid en schuldoordeel verwacht tussen verifieerbare en niet-verifieerbare details. Deze verwachting is gebaseerd op eerdere experimenten (Nahari et al., 2012; Nahari et al., 2014; Vrij, 2019; Vernham et al., 2020), waaruit bleek dat leugenaars verifieerbare details vermijden. In het onderhavige onderzoek is gekeken of de Verifiability Approach (Nahari et al., 2012) ook omgekeerd werkt, ofwel of verifieerbare details een tekst geloofwaardiger maken in de ogen van leken. Op basis van de Verifiability Approach wordt verwacht dat verdachtenverklaringen met verifieerbare details als geloofwaardiger worden beoordeeld dan verklaringen met niet-verifieerbare details.

Ook bleek uit onderzoeken dat scepticisme en identificatie mogelijke beïnvloedingsfactoren op de achtergrond kunnen zijn. Daarom is een deelvraag toegevoegd: *‘In hoeverre voorspellen scepticisme en identificatie de geloofwaardigheid van verdachtenverklaringen en het schuldoordeel?’* De verwachting hierbij is dat een hogere mate van scepticisme ten opzichte van de verdachte leidt tot een lagere score op geloofwaardigheid en meer oordelen van schuld. Deze verwachting is gebaseerd op onderzoek van Papailiou et al. (2015) waaruit bleek dat het aanwakkeren van scepticisme ten opzichte van getuigen leidde tot minder geloofwaardigheid en daardoor tot minder veroordelingen. Daarnaast wordt verwacht dat een hogere score op identificatie leidt tot een hogere geloofwaardigheidsscore en minder oordelen van schuld. Deze verwachting is gebaseerd op onderzoek van De Graaf et al. (2012), waaruit bleek dat identificatie met de hoofdpersoon ervoor zorgde dat personen zijn of haar standpunt overnamen. Op basis van dit onderzoek wordt daarom verwacht dat identificatie leidt tot meer overtuigingskracht van de verdachte en als gevolg een hogere geloofwaardigheidsscore en minder oordelen van schuld.

Onderzoeksmethode

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, is een experiment uitgevoerd waarbij het effect van concreetheid en details op geloofwaardigheid en schuldoordeel is onderzocht.

Proefpersonen lazen een verdachtenverklaring en vulden daarna een vragenlijst in. In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksmethode verder toegelicht.

Materiaal

Het materiaal dat voor het experiment is gebruikt, bestaat uit een fictieve verdachtenverklaring met bijbehorende vragenlijst. De onafhankelijke variabelen Stijl en Details stonden in dit onderzoek centraal. Stijl bestond uit twee niveaus: abstract en concreet. Details bestond uit drie niveaus: verifieerbare details, niet-verifieerbare details en geen details. Om beide onafhankelijke variabelen te manipuleren zijn zes condities opgesteld. De introductietekst en vragenlijst waren in alle condities gelijk. De verdachtenverklaring werd, afhankelijk van de conditie, gemanipuleerd op stijl en details. De condities waren als volgt:

Conditie 1: Abstract zonder details

Conditie 2: Abstract met verifieerbare details

Conditie 3: Abstract met niet-verifieerbare details

Conditie 4: Concreet zonder details

Conditie 5: Concreet met verifieerbare details

Conditie 6: Concreet met niet-verifieerbare details

Elke proefpersoon las vooraf een introductie, waarin achtergrondinformatie stond over een fictieve steekpartij. De precieze instructie staat in Bijlage 1. In de introductie stond beschreven dat er een steekpartij had plaatsgevonden in een lokale kroeg, waarbij de kroegbaas zwaar gewond was geraakt. Daarnaast werd vermeld dat er op de tijd van het incident twee jongens aan het vechten waren. Deze jongens waren opgepakt als mogelijke verdachten. Er werd de proefpersonen gevraagd om zich te verplaatsen in de schoenen van een politieagent en vervolgens een verdachtenverklaring van een van hen, verdachte D., te lezen.

Om te voorkomen dat proefpersonen vooringenomen waren over verdachte D., was getracht zijn mogelijke rol in de introductie te relativiseren. Hiervoor zijn enkele zinnen aan de introductie toegevoegd. Allereerst was beschreven dat er slechts één dader is, zodat proefpersonen niet te snel 'schuldig' kozen wanneer zij enkel betrokkenheid vermoedden. Daarnaast werd benoemd dat er geen ooggetuigen waren die een dader konden aanwijzen. Tot slot werd vermeld dat er nog geen bewijs was tegen beide verdachten en dat de dader dus ook

iemand anders zou kunnen zijn. Door aan te geven dat er geen getuigen waren en er ook (nog) geen bewijs was, is getracht het scepticisme ten opzichte van de verdachte te verminderen. Wanneer er slechts twee verdachten waren, waarvan één hoe dan ook de dader zou zijn, zouden proefpersonen mogelijk eerder tot het oordeel ‘schuld’ komen, dan wanneer er wellicht meer verdachten waren.

Na de introductie stond op een volgende pagina de verdachtenverklaring van verdachte D. Er waren zes versies van de verdachtenverklaring. Deze verdachtenverklaringen zijn terug te vinden in Bijlage 2. Er is allereerst onderscheid gemaakt tussen abstracte en concrete teksten. Om de abstracte en concrete verdachtenverklaringen op te stellen, is gebruik gemaakt van de concreetheidsscores van Brysbaert et al. (2014). Er is getracht voor elke concrete zin een abstract alternatief te formuleren en andersom. Een abstracte zin zoals ‘De politie nam mij gelijk nogal hardhandig mee’ werd in de concrete conditie bijvoorbeeld geformuleerd als ‘Een agent kneep achter in mijn nek en duwde me op de achterbank van de auto’. Zie Bijlage 3 voor de abstracte en concrete teksten met Brysbaertscores. Voor het berekenen van de Brysbaertscores zijn zelfstandige naamwoorden, zelfstandige werkwoorden en bijvoeglijke naamwoorden meegenomen. Ook bijwoorden van tijd (denk aan ‘toen’, ‘ineens’ of ‘meteen’) en bijwoorden van graad (denk aan: ‘nogal’ of ‘enigszins’) zijn meegenomen. Werkwoorden die los van elkaar betekenis verliezen, zoals ‘leren kennen’ of ‘proberen bellen’ werden ook meegenomen in de berekening. Woorden die niet in hun volledigheid terug waren te vinden in de lijst van Brysbaert et al. (2014) werden waar mogelijk gevormd door woorden te combineren. Een voorbeeld hiervan is ‘bartafel’. Dit woord is niet opgenomen in de lijst, maar kon wel gevormd worden door ‘bar’ (4.40) en ‘tafel’ (4.93) samen te voegen. De gemiddelde score, in dit geval 4.67, werd dan toegekend aan het desbetreffende woord. Om te voorkomen dat de concrete teksten te lang waren in verhouding tot de abstracte teksten, zijn de abstracte teksten waar mogelijk aangevuld met abstracte woorden, zoals ‘nogal’, ‘gewoon’ en ‘beetje’. Zo is getracht een mogelijk lengte-effect uit te sluiten. Voor de concreetheidsscores en het aantal woorden per conditie, zie tabel 1. In de tabel is te zien dat er minimaal 1.23 verschil was tussen de abstracte en concrete teksten.

Voor het opstellen van de verifieerbare details is uitgegaan van de definitie van Nahari et al. (2014a), die verifieerbare details omschrijven als details die verwijzen naar gedocumenteerde activiteiten zoals mails, telefoongesprekken, pinbetalingen, maar ook naar getuigen of mogelijke camerabeelden (Nahari et al., 2014a). In de twee condities met

Tabel 1. Conditie met concreetheidsscores en aantal woorden

Conditie	Concreetheidsscore	Aantal woorden
Abstract zonder details	2.48	221
Abstract met verifieerbare details	2.41	325
Abstract met niet-verifieerbare details	2.39	349
Concreet zonder details	3.76	230
Concreet met verifieerbare details	3.71	353
Concreet met niet-verifieerbare details	3.74	385

verifieerbare details kwamen enkele punten naar voren die door de politie konden worden nagetrokken. De details verwezen naar een voicemailbericht, videobeelden van een telefoon en drie getuigen: Christina Verbeeten (nieuwe vriendin), Debby Boers (oud-klasgenoot) en Adam (bewaker/uitsmijter).

De niet-verifieerbare details waren inhoudelijk vergelijkbaar met de verifieerbare details, maar waren niet na te trekken door de politie. Zo werden er, in tegenstelling tot bij de verifieerbare details, geen namen of concrete aanknopingspunten voor politie genoemd. Er is getracht om de details qua inhoud zoveel mogelijk gelijk te houden, om een mogelijk effect van inhoud te voorkomen. Zo werd een verifieerbaar detail ‘Christine Verbeeten, een dame waar ik al een uur mee had gepraat’ vervangen door ‘Een dame waar ik al een uur mee had gepraat’.

Ook de details werden, afhankelijk van de conditie, abstract of concreet opgesteld. Een voorbeeld van een detail dat is gebruikt in de verdachtenverklaringen is te zien in tabel 2. In totaal werden zes details aan elke verklaring met details toegevoegd. Zie Bijlage 3 voor een overzicht van alle details per conditie met bijbehorende concreetheidsscores.

Tabel 2. Voorbeeld van een detail met bijbehorende concreetheidsscores (tussen haakjes). Het detail is onderstreept en de concreetheidsscores verwijzen naar de gemiddelde score van het gehele detail.

Type detail	Uitwerking
Abstract, verifieerbaar detail	Toen ik terugkwam met de bestelling, werd ik door iemand aangestoten. <u>Het was een vage kennis, Debby Boers. Ik ken haar van mijn middelbare schooltijd.</u> (2.11)

Abstract, niet-verifieerbaar detail	Toen ik terugkwam met de bestelling, werd ik door iemand aangestoten. <u>Ze kwam me ergens vaag bekend voor. Volgens mij kwam ik haar weleens tegen in mijn middelbare schooltijd.</u> (1.99)
Concreet, verifieerbaar detail	Toen ik terugliep van de bar, wankelde een dame op naaldhakken tegen mij aan. <u>Het was een oud-klasgenoot, Debby Boers. Ik zat bij haar in de brugklas op het Hoogland College.</u> (3.16)
Concreet, niet-verifieerbaar detail	Toen ik terugliep van de bar, wankelde een dame op van die naaldhakken tegen mij aan. <u>Ik herkende haar gezicht. Volgens mij zag ik haar vaker zitten in de kantine van mijn oude middelbare school.</u> (3.33)

Proefpersonen

Er zijn in totaal 265 personen met het experiment gestart. Hiervan vulden 176 proefpersonen de vragenlijst volledig in. De introductie en de kortste verdachtenverklaring (abstract zonder details) bestonden samen uit 404 woorden. Omdat er, na het lezen van de verklaring, ook 17 vragen beantwoord dienden te worden, is het onwaarschijnlijk dat deelnemers het experiment binnen drie minuten op een zorgvuldige manier konden voltooien. Daarom zijn nog 6 proefpersonen uit het bestand verwijderd, die een totale responstijd van minder dan drie minuten hadden en weinig variatie vertoonden. In totaal zijn daarom 170 reacties meegenomen in de analyse. Voor de verdeling van de respondenten over de condities, zie tabel 3.

De leeftijd van proefpersonen was verdeeld tussen de 17 en 84 jaar, met een gemiddelde leeftijd van 37 jaar ($SD = 16.45$). Van de deelnemers was 58.8% vrouw en 40% man. Een persoon had geen leeftijd ingevuld en een persoon koos voor geslacht 'Anders'. De meeste proefpersonen gaven hbo als hoogst gevolgde opleiding op (37.9%). Naast hbo werden mbo (29%) en WO master (23.7%) het meeste gekozen. WO bachelor (5.3%) en middelbare school (4.1%) waren de minst voorkomende opleidingsniveaus.

Uit een eenweg variantieanalyse van leeftijd op conditie bleek geen significant hoofdeffect van Leeftijd ($F(5, 158) < 1$). Ook bleken uit een χ^2 -toets geen significante verschillen in geslacht tussen de zes condities ($\chi^2(10) = 8.26, p = .604$). Verder bleken uit de χ^2 -toets tussen opleidingsniveau en conditie geen significante verschillen ($\chi^2(20) = 15.54, p = .745$). Leeftijd, geslacht en opleidingsniveau waren dus gelijk verdeeld over de verschillende condities.

Daarnaast bleek uit een eenweg variantieanalyse van conditie op scepticisme geen significant hoofdeffect van conditie ($F(5, 164) < 1$). Tot slot bleek uit een andere eenweg variantieanalyse van conditie op identificatie geen significant hoofdeffect van conditie ($F(5, 164) < 1$). Scepticisme en identificatie waren dus ook gelijk verdeeld over de zes condities.

Tabel 3. Aantal proefpersonen per conditie

Conditie	Aantal proefpersonen
Abstract zonder details	29
Abstract met verifieerbare details	26
Abstract met niet-verifieerbare details	33
Concreet zonder details	28
Concreet met verifieerbare details	26
Concreet met niet-verifieerbare details	28

Onderzoeksdesign

Het onderzoek was een 2x3 factoriaal design, aangezien er twee factoren waren met twee en drie niveaus. Stijl had twee niveaus, namelijk abstract en concreet. Details had drie niveaus, namelijk verifieerbare details, niet-verifieerbare details en geen details. Elke proefpersoon werd blootgesteld aan één niveau van de onafhankelijke variabelen. Er was daarom sprake van een tussenproefpersonenontwerp.

Instrumentatie

Er zijn twee afhankelijke variabelen gemeten, namelijk geloofwaardigheid en schuldoordeel. Ook zijn er achtergrondvariabelen gemeten en manipulatiechecks uitgevoerd. Voor de vragenlijst die is gebruikt bij het experiment, zie Bijlage 1.

Afhankelijke variabelen

De items voor geloofwaardigheid en schuldoordeel werden gebaseerd op het onderzoek van Bell en Loftus (1989). De geloofwaardigheid werd gemeten met behulp van een zevenpunts Likertschaal. Proefpersonen werd gevraagd hoe geloofwaardig zij de verklaring van verdachte D. vonden. Zij kenden een score toe van 1 tot 7, waarbij 1 = totaal ongeloofwaardig, 4 = neutraal en 7 = totaal geloofwaardig. Daarnaast werd een open vraag toegevoegd, waar proefpersonen hun geloofwaardigheidsscore konden toelichten.

Het schuldoordeel werd gemeten met behulp van een dichotome vraag. Er werd gevraagd of proefpersonen dachten dat verdachte D. de dader was van de steekpartij. Ze konden kiezen uit de antwoordmogelijkheden ‘Ja’ of ‘Nee’. Ook bij schuldoordeel werd een open vraag toegevoegd, waar het schuldoordeel verder toegelicht kon worden. Tot slot werd proefpersonen gevraagd hoe zeker zij (in percentages) waren van hun schuldoordeel.

Achtergrondvariabelen

De achtergrondvariabelen scepticisme en identificatie werden gemeten met behulp van zevenpunts Likertschalen. Proefpersonen werd gevraagd in hoeverre zij het eens waren met stellingen op een schaal van 1 tot 7, waarbij 1 = helemaal mee eens, 4 = neutraal en 7 = helemaal mee oneens. Scepticisme werd gemeten met de stelling ‘na het lezen van de introductie vond ik verdachte D. meteen al verdacht’. Deze vraag is gebaseerd op het onderzoek van Papailiou et al. (2015), die concludeerden dat vooringenomenheid na het lezen van een introductie bepalend kan zijn voor het uiteindelijke schuldoordeel. Identificatie werd gemeten met de stelling ‘ik kon me verplaatsen in verdachte D.’, gebaseerd op de definitie van Cohen (2001). Om verwarring bij de analyses te voorkomen, werden de scores in SPSS andersom gecodeerd waardoor 1 = helemaal mee oneens en 7 = helemaal mee eens. In de verdere analyses geldt daarom: hoe hoger de score, hoe hoger de identificatie met de verdachte of hoe hoger het scepticisme ten opzichte van de verdachte.

Manipulatiechecks

Daarnaast zijn er manipulatiechecks uitgevoerd om te controleren of de manipulaties van de onafhankelijke variabelen geslaagd waren. De manipulatiecheck van concreetheid bestond uit twee zevenpunts Likertschalen. Uitgaande van de bevindingen van Douma (1994) en Spooren et al. (2015), is ervoor gekozen om proefpersonen te vragen naar specificiteit en filmbaarheid. Proefpersonen gaven aan in hoeverre zij de verklaring specifiek vonden en als een film voor zich konden zien.

De manipulatiecheck van details bestond uit drie zevenpunts Likertschalen. Om te controleren of proefpersonen teksten met details ook als zodanig beoordeelden, is gevraagd in hoeverre zij de verklaring gedetailleerd en uitgebreid vonden. Om te controleren of proefpersonen de verifieerbare details ook verifieerbaar vonden, werd gevraagd in hoeverre zij vonden dat verdachte D. informatie gaf die de politie na kon trekken.

Net als bij de achtergrondvariabelen, waren de vragen van de manipulatiechecks geformuleerd als stelling, bijvoorbeeld: ‘Ik vond de verklaring gedetailleerd’. Proefpersonen

gaven aan in hoeverre zij het hiermee eens waren, waarbij 1 = helemaal mee eens en 7 = helemaal mee oneens. Ook bij de manipulatiechecks zijn deze scores in SPSS andersom gecodeerd, waardoor 1 = helemaal mee oneens en 7 = helemaal mee eens. Een hoge score op een van de manipulatiechecks wijst dus op een hoge ervaren specificiteit, filmbaarheid, gedetailleerdheid, uitgebreidheid en verifieerbaarheid.

Er is getracht om concreetheid en details apart te manipuleren, om beide factoren te kunnen analyseren. Het is echter wel belangrijk om rekening te houden met een mogelijke overlap tussen concreetheid en details. Details maken een tekst mogelijk concreter en een concrete tekst wordt mogelijk als meer gedetailleerd ervaren. Daarom zijn de manipulatiechecks niet samengevoegd tot de twee overkoepelende items ‘details’ en ‘stijl’. In plaats daarvan is gekozen voor vijf manipulatiechecks, die bij zowel stijl als details werden uitgevoerd in de statistische analyses.

Procedure

Het onderzoek werd online afgenomen. Proefpersonen zijn benaderd via Facebook, Instagram, LinkedIn en WhatsApp. In de berichten op deze sociale media werd een korte, prikkelende introductie gegeven over het onderzoek: *‘Het is moeilijk om te achterhalen of iemand liegt of de waarheid spreekt. In de juridische context is dit extra lastig: welke verdachte of getuige is echt betrouwbaar? Voor dit onderzoek lees je een verdachtenverklaring en beoordeel je de geloofwaardigheid. Denk jij dat de verdachte liegt, of spreekt hij de waarheid?’*. Vervolgens konden geïnteresseerden op een link klikken om deel te nemen aan het onderzoek. Deze sociale mediaberichten werden door volgers gedeeld op hun eigen kanalen, waardoor het bereik vergroot werd.

Het experiment is individueel via Qualtrics afgenomen. Proefpersonen kwamen via de link terecht op een Qualtrics website, waar zij algemene informatie rondom het onderzoek en de verwerking van hun gegevens konden lezen, volgens de eisen van de Ethische Toetsingscommissie Geesteswetenschappen Radboud Universiteit. Er stond onder andere vermeld dat hun gegevens anoniem werden verwerkt en werden bewaard op beveiligde wijze volgens de richtlijnen van de Radboud Universiteit. Ook stond het emailadres van de Ethische Toetsingscommissie vermeld, waar proefpersonen terecht konden met vragen of klachten. Het doel van het onderzoek werd verborgen gehouden door niets te vermelden over details, concreetheid of taal in het algemeen. Onderaan de pagina konden proefpersonen akkoord of niet akkoord gaan. Als zij akkoord gingen, startten zij met het experiment. Op de volgende pagina lazen zij de introductie rondom het steekincident. Onderaan deze pagina moesten

proefpersonen bevestigen dat zij de introductie hadden gelezen. Pas daarna konden zij doorgaan naar de volgende pagina, waar de verdachtenverklaring van verdachte D. stond (zie Bijlage 2). Ook hier moesten deelnemers bevestigen dat zij de verklaring hadden gelezen, voordat ze door konden klikken naar de vragenlijst. Op de volgende pagina volgde de vragenlijst. Deze was voor iedere proefpersoon gelijk. Voor de inleidende informatie, introductie en vragenlijst, zie Bijlage 1. Na afloop van het onderzoek werden deelnemers bedankt voor hun reactie. Het experiment duurde tussen de 5 en 15 minuten.

Statistische toetsing

Er zijn verschillende statistische toetsen uitgevoerd om antwoord te geven op de onderzoeksvragen en om de manipulaties van de onafhankelijke variabelen te controleren.

De manipulatie van stijl en details is onderzocht met een eenweg multivariate variantieanalyse van stijl en details op specificiteit, filmbaarheid, gedetailleerdheid, uitgebreidheid en verifieerbaarheid. Significante effecten werden verder onderzocht met univariate analyses. Details in de verdachtenverklaringen waren abstract of concreet geformuleerd, afhankelijk van de conditie waarin zij geplaatst werden. Daarom was niet uit te sluiten dat er, naast een effect van stijl en details apart, ook een effect van conditie zou zijn. Daarom werd ook, met behulp van een eenweg multivariate variantieanalyse, onderzocht of conditie invloed had op de scores van specificiteit, filmbaarheid, gedetailleerdheid, uitgebreidheid en verifieerbaarheid.

Het effect van stijl en details op geloofwaardigheid werd gemeten met behulp van een tweeweg variantieanalyse. Ook werd het effect van conditie op geloofwaardigheid onderzocht met een eenweg variantieanalyse. Het effect van stijl, details en conditie op schuldordeel werd gemeten met behulp van drie χ^2 -toetsen. Met behulp van een open vraag werden achterliggende motivaties in kaart gebracht. Hierover zijn geen statistische toetsen uitgevoerd.

De mogelijke invloed van achtergrondvariabelen scepticisme en identificatie op geloofwaardigheid is onderzocht middels een multiple regressie. De invloed op het schuldordeel is getoetst met twee t -toetsen.

Resultaten

De resultaten van het experiment worden in dit hoofdstuk uitgewerkt. Eerst worden de manipulatiechecks besproken en daarna de overige analyses.

Manipulatiechecks

Allereerst is gecontroleerd of de manipulaties van stijl en details geslaagd waren. Uit een eenweg multivariate variantieanalyse van stijl en details op specificiteit, filmbaarheid, gedetailleerdheid, uitgebreidheid en verifieerbaarheid bleek een significant multivariaat effect van stijl ($F(5, 160) = 2.84, p = .017$) en details ($F(10, 320) = 2.32, p = .012$).

Uit univariate analyses bleek dat er een effect was van stijl op specificiteit ($F(1, 164) = 9.33, p = .003$) en filmbaarheid ($F(1, 164) = 7.94, p = .005$). Personen die een concrete verdachtenverklaring lazen vonden de verklaring specifiekker ($M = 5.04, SD = 1.01$) en meer filmbaar ($M = 5.32, SD = 1.03$) dan personen die een abstracte verklaring lazen (specificiteit: $M = 4.49, SD = 1.22$; filmbaarheid: $M = 4.88, SD = 1.03$), ongeacht details. De manipulatie van stijl lijkt dus geslaagd. Stijl bleek echter ook effect te hebben op uitgebreidheid ($F(1, 164) = 7.94, p = .005$) en gedetailleerdheid ($F(1, 164) = 5.55, p = .02$). Proefpersonen die een concrete tekst lazen, vonden deze uitgebreider ($M = 5.02, SD = 1.14$) en gedetailleerder ($M = 4.90, SD = 1.27$) dan proefpersonen die een abstracte tekst lazen (uitgebreidheid: $M = 4.52, SD = 1.14$; gedetailleerdheid: $M = 4.43, SD = 1.25$), ongeacht details. Concreteheid bleek bij proefpersonen dus het gevoel van gedetailleerdheid en uitgebreidheid op te roepen.

Uit univariate analyses bleek dat er een effect was van details (concreet of abstract geformuleerd) op uitgebreidheid ($F(2, 164) = 3.83, p = .024$) en verifieerbaarheid ($F(2, 164) = 4.28, p = .015$). Personen die een verklaring met verifieerbare details lazen, vonden de verklaring uitgebreider ($p = .047$, Bonferroni-correctie, $M = 4.96, SD = 1.19$) en verifieerbaarder ($p = .011$, Bonferroni-correctie, $M = 5.00, SD = 1.06$) dan personen die een verklaring zonder details lazen (uitgebreidheid: $M = 4.44, SD = 1.21$; verifieerbaarheid: $M = 4.33, SD = 1.22$), ongeacht stijl. De scores op uitgebreidheid en verifieerbaarheid verschilden niet tussen personen die verifieerbare details lazen en personen die niet-verifieerbare details lazen (uitgebreidheid: $p = 1$, Bonferroni-correctie; verifieerbaarheid: $p = .326$, Bonferroni-correctie). Ook verschilden de scores op uitgebreidheid en verifieerbaarheid niet tussen personen die niet-verifieerbare details lazen en personen die geen details lazen (uitgebreidheid: $p = .077$, Bonferroni-correctie; verifieerbaarheid: $p = .488$, Bonferroni-correctie). De manipulatiecheck van details blijkt niet volledig geslaagd. Ten eerste vonden

proefpersonen teksten met details niet meer gedetailleerd dan teksten zonder details.

Daarnaast waren verschillen in scores op uitgebreidheid en verifieerbaarheid enkel te vinden tussen verklaringen met verifieerbare details en verklaringen zonder details.

Sommige condities combineerden stijl en details. Denk bijvoorbeeld aan de abstracte conditie waarbij de details ook abstract geformuleerd werden. Daarom is ook gekeken naar mogelijke effecten van conditie. Uit een eenweg multivariate variantieanalyse van conditie op specificiteit, filmbaarheid, gedetailleerdheid, uitgebreidheid en verifieerbaarheid bleek een significant multivariaat effect van conditie ($F(25, 596) = 1.78, p = .012$). Uit univariate analyses bleek dat er een effect was van conditie op specificiteit ($F(5, 164) = 3.27, p = .008$), uitgebreidheid ($F(5, 164) = 4.26, p = .001$) en verifieerbaarheid ($F(5, 164) = 2.38, p = .041$).

Personen die concrete tekst met verifieerbare details lazen, vonden de verklaring specifiek ($p = .046$, Bonferroni-correctie, $M = 5.15, SD = 1.00$) dan personen die een abstracte tekst met niet-verifieerbare details lazen ($M = 4.27, SD = 1.40$). Een significant verschil in scores van specificiteit was dus alleen zichtbaar tussen de concrete conditie met verifieerbare details en de abstracte conditie met niet-verifieerbare details. De andere condities verschilden niet van elkaar. Hoewel de manipulatie van stijl eerder geslaagd leek te zijn, blijkt uit deze toets dat een verschil in specificiteit enkel waarneembaar was bij een enkele concrete conditie.

Daarnaast vonden personen die een concrete tekst met niet-verifieerbare details lazen de verklaring uitgebreider ($p = .001$, Bonferroni-correctie, $M = 5.32, SD = 0.98$) dan personen die een abstracte tekst zonder details lazen ($M = 4.07, SD = 1.10$). Ook personen die een abstracte tekst met verifieerbare details lazen, vonden de tekst uitgebreider ($p = .035$, Bonferroni-correctie, $M = 5.00, SD = 1.20$) dan personen die een abstracte tekst zonder details lazen. Een verschil in score op uitgebreidheid werd dus enkel waargenomen tussen de abstracte conditie zonder details en twee condities met details: concreet met niet-verifieerbare details en abstract met verifieerbare details.

Tot slot was de score op verifieerbaarheid hoger bij mensen die een concrete tekst met verifieerbare details lazen ($p = .036$, Bonferroni-correctie, $M = 5.19, SD = 1.02$) dan bij mensen die een abstracte tekst zonder details lazen ($M = 4.21, SD = 1.29$). Het effect van conditie op verifieerbaarheid was dus enkel zichtbaar tussen een concrete verklaring met verifieerbare details en een abstracte verklaring zonder details. Waar bij de eerdere manipulatiecheck van details een verschil gevonden werd tussen teksten met verifieerbare details en teksten zonder details, blijkt nu dat dit verschil enkel optrad tussen de meest uiteenlopende condities: concreet met verifieerbare details en abstract zonder details. Voor de

gemiddelden en standaardafwijkingen van de manipulatiechecks per conditie en voor stijl en details apart, zie tabel 4.

Tabel 4. Gemiddelden en standaardafwijkingen (tussen haakjes) van de manipulatiechecks per conditie en van stijl en details. Effecten die in de tekst worden beschreven zijn **dikgedrukt** weergegeven

		Specificiteit	Filmbaarheid	Gedetailleerdheid	Uitgebreidheid	Verifieerbaarheid
Conditie	Abstract zonder details (<i>n</i> = 29)	4.34 (0.94)	4.93 (0.70)	4.10 (1.08)	4.07 (1.10)	4.21 (1.29)
	Abstract + verifieerbare details (<i>n</i> = 26)	4.92 (1.20)	4.85 (1.05)	4.81 (1.20)	5.00 (1.20)	4.81 (1.10)
	Abstract + niet-verifieerbare details (<i>n</i> = 33)	4.27 (1.40)	4.85 (1.25)	4.42 (1.37)	4.55 (1.00)	4.48 (1.33)
	Concreet zonder details (<i>n</i> = 28)	4.93 (1.12)	5.39 (0.96)	4.82 (1.47)	4.82 (1.22)	4.46 (1.14)
	Concreet + verifieerbare details (<i>n</i> = 26)	5.15 (0.93)	5.27 (0.92)	4.85 (1.16)	4.92 (1.20)	5.19 (1.02)
	Concreet + niet-verifieerbare details (<i>n</i> = 28)	5.04 (1.00)	5.29 (1.21)	5.04 (1.20)	5.32 (0.98)	4.82 (1.17)
Stijl	Abstract (<i>n</i> = 88)	4.49 (1.22)	4.88 (1.03)	4.43 (1.25)	4.52 (1.14)	4.49 (1.26)
	Concreet (<i>n</i> = 82)	5.04 (1.01)	5.32 (1.03)	4.90 (1.27)	5.02 (1.14)	4.82 (1.14)
Details	Verifieerbare details (<i>n</i> = 52)	5.04 (1.07)	5.06 (0,10)	4.83 (1.17)	4.96 (1.19)	5.00 (1.06)
	Niet-verifieerbare details (<i>n</i> = 61)	4.62 (1.28)	5.05 (1.24)	4.70 (1.32)	4.90 (1.06)	4.64 (1.25)
	Geen details (<i>n</i> = 57)	4.63 (1.06)	5.16 (0,86)	4.46 (1.32)	4.44 (1.21)	4.33 (1.22)

Geloofwaardigheid

Uit een tweeweg variantieanalyse van stijl en details op geloofwaardigheid, bleken geen significante hoofdeffecten van stijl ($F(1, 164) < 1$) en details ($F(2, 164) < 1$). Ook trad er geen interactie op tussen concreetheid en details ($F(2, 164) < 1$). Mensen die een concrete tekst met of zonder details lazen, vonden de verdachtenverklaring dus niet minder of meer geloofwaardig dan mensen die een abstracte tekst met of zonder details lazen. Ook de verschillende typen details hadden geen invloed op de geloofwaardigheid. Teksten met verifieerbare details vonden proefpersonen dus niet geloofwaardiger dan teksten met niet-

verifieerbare details of teksten zonder details, ongeacht de stijl. Tot slot is gekeken of er verschillen waren tussen de zes condities, aangezien sommige condities stijl en details combineerden. Uit een eenweg variantieanalyse van conditie op geloofwaardigheid, bleek geen significant hoofdeffect van conditie ($F(5, 164) < 1$). De manier waarop de details geformuleerd waren, had dus geen invloed op de geloofwaardigheid van de verdachtenverklaring. Voor de gemiddelden en standaardafwijkingen van geloofwaardigheid, zie tabel 5.

Tabel 5. Gemiddelden en standaardafwijkingen (tussen haakjes) van de geloofwaardigheid per conditie en van stijl en details.

	Verifieerbare details	Niet-verifieerbare details	Geen details	Totaal stijl
Abstract	4.23 (1.11)	4.55 (1.20)	4.48 (0.95)	4.43 (1.09)
Concreet	4.46 (0.99)	4.64 (1.06)	4.43 (1.17)	4.51 (1.07)
Totaal details	4.35 (1.05)	4.59 (1.13)	4.46 (1.05)	

In een open vraag konden proefpersonen hun score op geloofwaardigheid verder toelichten. De meeste proefpersonen gaven een toelichting die gericht was op de inhoud van de verklaring. Van de 170 proefpersonen gaven 73 personen een toelichting die gericht was op stijl, details of verifieerbaarheid. De meest genoemde reden om de verdachtenverklaring als geloofwaardig te zien, was de aanwezigheid van details (48 keer genoemd). Een voorbeeld:

“Uitvoerig beschreven, details, zonder overdrijvingen of zonder zich uitgebreid te verdedigen, geeft ook aan dat hij dingen niet gezien heeft.”

– Proefpersoon concreet + niet-verifieerbare details

Van de 48 personen die vonden dat details de verklaring ten goede kwamen, verwezen 12 personen naar de verifieerbaarheid van deze details. Zij vonden de verklaring van de verdachte geloofwaardiger omdat zijn verhaal door de politie na te trekken was. Van deze groep hadden 8 proefpersonen een tekst met verifieerbare details gelezen. Een voorbeeld:

“Veel details & veel punten die gecontroleerd kunnen worden. Namen van mensen, telefoongegevens, video, etc.”

– Proefpersoon concreet + verifieerbare details

De overige 4 hadden de verklaring als verifieerbaar beoordeeld, ondanks dat zij een ‘niet-verifieerbare’ tekst lazen. Een voorbeeld:

“D. zegt dat hij gefilmd werd, hierdoor zou de politie (...) de details van zijn verhaal kunnen checken. D. zou dit dus niet zeggen als hij de waarheid niet spreekt.”

– Proefpersoon concreet + niet-verifieerbare details

Niet iedereen vond de details bijdragen aan de geloofwaardigheid van de verdachtenverklaring: 7 personen vonden de details juist verdachtmakend. Zij gaven aan dat zij de verklaring te gedetailleerd of te specifiek vonden. Ook hier bleven opmerkingen over details niet beperkt tot condities die details bevatten:

“Misschien iets te gedetailleerd... Alsof er heel goed over is nagedacht wat hij wilde zeggen”

– Proefpersoon concreet zonder details

Daarnaast vonden sommigen dat er niet voldoende relevante details werden volstrekt in de verdachtenverklaring (16 keer benoemd). Deze proefpersonen vonden het opvallend dat er wel details werden genoemd over de aanloop naar het incident, maar vrijwel niets over de steekpartij of het slachtoffer zelf:

“In zijn verhaal komt de kroegbaas niet voor. Merkwaardig. Hij komt wel met een aantal andere types aandrijven. Waarom?”

– Proefpersoon concreet zonder details

Tot slot waren er 5 proefpersonen die vonden dat de tekst niet voldoende gedetailleerd was en daardoor minder geloofwaardig. Een voorbeeld:

“Warrige, niet specifieke verklaring”

– Proefpersoon abstract + niet-verifieerbare details

Tabel 6 geeft inzicht in de aantallen van reacties per conditie. Er is te zien dat de meeste positieve opmerkingen rondom de gedetailleerdheid van de tekst gegeven waren door proefpersonen die een tekst met details lazen. Personen die vonden dat de verdachte

irrelevante informatie gaf, lasen ook vaker teksten met details en dan met name abstracte teksten met details. Daarnaast werden opmerkingen over de verifieerbaarheid van de tekst voornamelijk gegeven door personen die een tekst met verifieerbare details lasen. Met deze getallen zijn geen verdere statistische analyses uitgevoerd.

Tabel 6. Verdeling van toelichtingen open vraag geloofwaardigheid gerelateerd aan stijl of details

	Geloofwaardiger, want details aanwezig	Geloofwaardiger, want informatie verifieerbaar	Ongeloofwaardiger, want te veel details	Ongeloofwaardiger, want vaag / te weinig details	Totaal per conditie	
Abstract zonder details	4	0	0	1	2	7
Abstract + verifieerbare details	9	4	1	0	5	19
Abstract + niet-verifieerbare details	8	1	1	2	6	18
Concreet zonder details	6	2	2	0	0	10
Concreet + verifieerbare details	12	4	0	2	2	20
Concreet + niet-verifieerbare details	9	1	3	0	1	14
Totaal	48	12	7	5	16	

Schuldoordeel

Toen werd gevraagd of proefpersonen dachten dat verdachte D. de dader was van de steekpartij, antwoordden 21 personen 'ja' en 149 'nee'. Uit een χ^2 -toets bleken geen significante verschillen in schuldoordeel tussen mensen die concrete of abstracte verklaringen lasen ($\chi^2(1) = .17, p = .685$). Ook bleek uit een andere χ^2 -toets dat er geen verschillen in schuldoordeel waren tussen teksten met verifieerbare details, niet-verifieerbare details en geen details ($\chi^2(2) = 2.14, p = .344$). De verschillende typen details en de stijl van de verklaring hadden dus geen significante invloed op het uiteindelijke schuldoordeel. Daarnaast is gekeken of er wel verschillen waren tussen de condities, aangezien sommige condities stijl en details

combineerden. Uit een χ^2 -toets bleken geen significante verschillen in schuldoordeel tussen de verschillende condities ($\chi^2(5) = 2.36, p = .798$). De concreet- of abstractheid van de details had dus ook geen invloed op het schuldoordeel. Voor de aantallen van schuldoordeel per conditie, zie tabel 7.

Tabel 7. Aantallen van schuldoordeel per conditie

	Schuldig			Onschuldig		
	Abstract	Concreet	Totaal details	Abstract	Concreet	Totaal details
Verifieerbare details	2	3	5	24	24	48
Niet-verifieerbare details	3	3	6	25	30	55
Geen details	5	5	10	23	24	47
Totaal concreetheid	10	11		78	71	

In een open vraag konden proefpersonen hun keuze voor het schuldoordeel toelichten. Van alle 170 proefpersonen verwezen 11 personen in hun toelichting naar aspecten rondom gedetailleerdheid. De meeste proefpersonen focusten voornamelijk op de inhoud van de verklaring (115 personen). De overige proefpersonen gaven aan dat zij geen schuldoordeel wilden of konden geven, vanwege gebrek aan informatie, een motief of bewijs. Van de 11 proefpersonen die in hun antwoord verwezen naar details, dachten 4 personen dat verdachte D. de dader was en 7 personen dat hij niet de dader was. De personen die dachten dat verdachte D. schuldig was, baseerden dit op het gebrek aan relevante details of omdat ze het verhaal van verdachte D. vaag vonden:

“Hij leidt het verhaal met tierelantijntjes af en focust niet op belangrijke dingen.”

– Proefpersoon concreet + niet-verifieerbare details

De proefpersonen die kozen voor ‘onschuldig’ vonden dat de details in zijn verklaring verdachte D. geloofwaardiger maakten, of vonden het ontbreken van (relevante) details niet voldoende om tot veroordeling over te gaan:

“Wel een slap verhaal, wat betekent dat hij iets te verbergen heeft, maar dat hoeft niet het neersteken van de kroegbaas te zijn.”

- Proefpersoon abstract + verifieerbare details

Tabel 8 geeft inzicht in de aantallen van reacties per conditie. In de tabel is te zien dat de meeste antwoorden afkomstig waren van proefpersonen die een abstracte tekst met verifieerbare details lazen. Hiervan vonden 4 personen dat de verdachte onvoldoende (relevante) informatie gaf. Bij de abstracte tekst met niet-verifieerbare details werden deze opmerkingen niet gevonden en werd de aanwezigheid van details juist als teken van onschuld benoemd. Met deze cijfers zijn geen statistische analyses uitgevoerd.

Tabel 8. Verdeling van toelichtingen open vraag schuldoordeel gerelateerd aan details

	Schuldig, want onvoldoende (relevante) details	Onschuldig, maar onvoldoende (relevante) details	Onschuldig, want voldoende details	Totaal
Abstract zonder details	1	0	0	1
Abstract + verifieerbare details	1	3	1	5
Abstract + niet-verifieerbare details	0	0	3	3
Concreet zonder details	0	0	0	0
Concreet + verifieerbare details	0	0	0	0
Concreet + niet-verifieerbare details	2	0	0	2
Totaal	4	3	4	

Identificatie en scepticisme

Om te bepalen of de achtergrondvariabelen scepticisme en identificatie van invloed waren op de geloofwaardigheid van de verdachtenverklaring, is een multiple regressie uitgevoerd. Uit een multiple regressie bleek dat de geloofwaardigheid voor 16% te verklaren was door de ingebrachte variabelen scepticisme en identificatie ($F(2, 167) = 15.75, p < .001$). Scepticisme bleek een significante voorspeller voor de geloofwaardigheidsscore ($\beta = -.26, p < .001$). Die

geloofwaardigheid neemt met .26 standaardafwijkingen af bij een toename van 1 standaardafwijking van scepticisme, onder constanthouding van identificatie. Het blijkt dat personen die verdachte D. na het lezen van de introductie al verdacht vonden, een lagere score op geloofwaardigheid gaven. Ook identificatie bleek een significante voorspeller van geloofwaardigheid ($\beta = .31, p < .001$). De geloofwaardigheid neemt met .31 standaardafwijkingen toe bij een toename van 1 standaardafwijking van identificatie, onder constanthouding van scepticisme. Het blijkt dat mensen die zich beter konden verplaatsen in verdachte D., ook een hogere geloofwaardigheidsscore gaven. Zie tabel 9 voor een samenvatting van de multiple regressie.

Tabel 9. Regressieanalyse voor scepticisme en identificatie als voorspellers van geloofwaardigheid

Variabele	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β
Intercept	4.11	.37	
Scepticisme	-.25	.07	-.26**
Identificatie	.29	.07	.30**
R^2	.15		
<i>F</i>	15.75		

** $p < .001$

Uit een *t*-toets van scepticisme op schuldoordeel bleek een significant verschil ($t(22.08) = 3.20, p = .004$). Personen die na het lezen van de verdachtenverklaring dachten dat verdachte D. de dader was ($M = 4.19, SD = 1.57$) vonden de verdachte na het lezen van de introductie al meer verdacht dan personen die dachten dat verdachte D. onschuldig was ($M = 3.07, SD = 0.94$). Uit een *t*-toets van identificatie op schuldoordeel bleek geen significant verschil ($t(24.55) = 1.50, p = .147$). Enkel scepticisme had dus invloed op het schuldoordeel.

Conclusie en discussie

De vraag was in hoeverre stijl en (verifieerbare) details de geloofwaardigheid van verdachtenverklaringen en het schuldoordeel beïnvloedden. Er werd van zowel stijl als details geen effect op de geloofwaardigheid of het schuldoordeel gevonden. Ook de manier waarop de details geformuleerd waren (abstract of concreet) had geen invloed. Daarnaast maakte de

verifieerbaarheid van details geen verschil voor de geloofwaardigheid of het schuldoordeel. Ook is gekeken of scepticisme en identificatie van invloed waren op de geloofwaardigheid en het schuldoordeel. Hier bleken wel effecten: zowel scepticisme als identificatie hadden invloed op geloofwaardigheid, en scepticisme beïnvloedde ook het schuldoordeel. Mensen die verdachte D. na het lezen van de introductie al verdacht vonden, waren ook geneigd een lagere geloofwaardigheidsscore te geven. Daarnaast kwamen zij vaker tot het oordeel ‘schuld’. Wanneer mensen zich beter konden verplaatsen in verdachte D. en hun identificatie dus hoger was, vonden zij de verklaring geloofwaardiger. In dit hoofdstuk worden mogelijke verklaringen voor (het uitblijven van) effecten besproken. Ook worden beperkingen genoemd en suggesties voor vervolgonderzoek gedaan.

Stijl

Er is geen effect gevonden van stijl op de geloofwaardigheid van de verdachtenverklaring of het schuldoordeel. Er wordt geen ondersteuning gevonden voor eerdere onderzoeken waaruit blijkt dat concreet taalgebruik overtuigender of geloofwaardiger is dan abstract taalgebruik (Hansen & Wänke, 2010; Hustinx & De Wit, 2012; Hustinx et al., 2019). Ook de verwachting dat de Construal Level Theory van Trope en Liberman (2000) omgekeerd werkt – dat concrete teksten worden beoordeeld als meer waarschijnlijk, omdat wij waarschijnlijke gebeurtenissen concreter kunnen omschrijven – komt niet uit. Tot slot werd op basis van de beschikbaarheidsheuristiek (Tversky & Kahneman, 1973) en de Dual Coding Theory (Paivio, 1991) verwacht dat proefpersonen concrete teksten meer waarschijnlijk en daardoor ook geloofwaardiger vonden. Ook deze verwachting wordt niet bevestigd.

Een mogelijke verklaring voor het uitblijven van een effect van stijl kan zijn dat de abstracte teksten nog steeds als te concreet werden ervaren. Met behulp van de concreetheidsscores van Brysbaert et al. (2014) is getracht het verschil tussen concrete en abstracte teksten duidelijk te maken: tussen de abstracte en concrete teksten was minstens 1.23 verschil. De resultaten van de manipulatiechecks lieten echter zien dat de specificiteit en filmbaarheid bij de abstracte condities nog steeds erg hoog waren: geen enkele abstracte conditie scoorde lager dan 4.27 op specificiteit of lager dan 4.85 op filmbaarheid op een schaal van 7. Waarom de abstracte teksten, ondanks de geslaagde manipulatie, toch niet als abstract werden ervaren, is niet geheel duidelijk. Uit de analyses bleek dat het toevoegen van details een tekst niet concreter maakten, terwijl dit wel vanuit bepaalde literatuur (Pettus & Diener, 1977) verwacht werd.

Als de details dit gebrek aan effect niet zouden kunnen verklaren, bood het karakter en de inhoud van de tekst een mogelijke verklaring. De verdachtenverklaring werd namelijk in chronologische volgorde verteld en er werden, ondanks de abstracte stijl, toch erg specifieke acties in beschreven. De verdachte werd bijvoorbeeld in zowel de abstracte als de concrete conditie aangestoten en geslagen; de zinnen waren enkel anders geformuleerd. Volgens Brysbaert et al. (2014) en Spooren et al. (2015) zijn, na zelfstandige naamwoorden, werkwoorden het meest concreet en vooral zintuiglijke waarneembaarheid versterkt dit effect. Om een tekst echt abstract te maken, dienen actieve werkwoorden, die verwijzen naar een actie die je kunt waarnemen, dus vermeden te worden. Bij het opstellen van de tekst bleek het vermijden van sommige werkwoorden lastig. Een voorbeeld: als de verdachte in de concrete versie ‘scheldt en tientallen klappen uitdeelt’ en in de abstracte conditie enkel een ‘opstootje met iemand heeft, dan ontbreken er mogelijk belangrijke aspecten van het verhaal. Om de inhoud van alle teksten enigszins gelijk te houden, zijn sommige werkwoorden daarom passief gebruikt. In het genoemde voorbeeld is er bijvoorbeeld gekozen voor ‘Er werd geslagen’. Het werkwoord ‘slaan’ lijkt zo minder concreet, maar de concreetheidsscore blijft hetzelfde, namelijk 4.13. Ook de lengte van de condities is zoveel mogelijk gelijk gehouden om een lengte-effect uit te sluiten. Hierdoor was het niet helemaal mogelijk om een erg abstracte, ‘vage’ tekst op te stellen, omdat deze qua lengte te veel zou afwijken van de concrete tekst. Wanneer er in de concrete conditie het gehele verloop van een gevecht wordt omschreven en in de abstracte conditie enkel wordt benoemd dat er onenigheid was, is een lengte-effect niet uit te sluiten. Door de inhoud en de lengte van de teksten gelijk te houden, waren de abstracte condities achteraf gezien mogelijk niet zo abstract als gewenst.

Verder bleek concreetheid een (onbedoeld) effect op gedetailleerdheid en uitgebreidheid te hebben. Er lijkt hiermee ondersteuning gevonden te worden voor het onderzoek van Pettus en Diener (1977), waaruit bleek dat details in verband staan met concreetheid. In tegenstelling tot het onderzoek van Pettus en Diener (1977) bleek in het onderhavige onderzoek echter geen effect van concreetheid op de geloofwaardigheid of overtuigingskracht. Ook werd in het huidige onderzoek juist getracht om concreetheid en details apart te manipuleren. Deze manipulatie was, achteraf gezien, dus niet volledig geslaagd: de concrete teksten waren te gedetailleerd, waardoor de teksten met details niet altijd werden herkend als gedetailleerd of uitgebreid.

Het materiaal, en dan met name de manipulatie van de abstracte en concrete teksten, vormde een beperking tijdens het onderhavige onderzoek. Ondanks het verschil van 1.23 in Brysbaertscores, werd er geen verschil ervaren in stijl. Doordat abstracte teksten alsnog

concreet werden gevonden, werd het vinden van een mogelijk effect bemoeilijkt. Ook is het apart manipuleren van concreetheid en details niet succesvol gebleken. Bij vervolgonderzoek wordt daarom geadviseerd om middels vooronderzoek de abstract- of concreetheid vooraf te toetsen. Door vooraf te controleren of proefpersonen een abstracte tekst ook daadwerkelijk abstract vinden, kan een betere manipulatie gemaakt worden.

Details

Naast concreetheid, hadden ook details geen invloed op de geloofwaardigheid en het schuldoordeel. Er werd dus geen ondersteuning gevonden voor het onderzoek van Bell en Loftus (1989), waaruit bleek dat details een tekst geloofwaardiger maakten. Daarnaast bleken proefpersonen, tegen de verwachting op basis van de verbale leugendetectietools (Johnson & Raye, 1981; Sapir, 1987; Steller & Köhnken, 1989) in, details niet als teken van geloofwaardigheid te zien. Ook wordt geen ondersteuning gevonden voor de verwachting dat de Verifiability Approach (Nahari et al., 2012) ook andersom werkt. Ondanks dat leugenaars verifieerbare details blijken te vermijden (Nahari et al., 2012; Nahari et al., 2014; Vrij, 2019; Vernham et al., 2020), beoordeelden leken in deze studie de teksten met verifieerbare details namelijk niet als geloofwaardiger.

Een mogelijke verklaring voor het uitblijven van een effect van details is dat de manipulatiechecks niet volledig geslaagd waren: proefpersonen vonden de teksten met details niet gedetailleerder dan teksten zonder details. Zoals eerder bleek, had concreetheid wel invloed op gedetailleerdheid. Uit de manipulatiechecks bleek dat de teksten zonder details gemiddeld nog steeds een 4.46 op een schaal van 1 tot 7 scoorden op gedetailleerdheid en een 4.44 op uitgebreidheid. Deze bovengemiddelde score laat zien dat proefpersonen in de teksten ‘zonder details’ nog steeds details terugvonden. Tien personen lieten dit ook merken in hun antwoord op de open vraag. Zij lazen allemaal een tekst zonder details, maar noemden de gedetailleerdheid van de verklaring als een reden om de verklaring geloofwaardiger te vinden. Doordat er te weinig verschil in gedetailleerdheid was tussen de verschillende condities, kan het uitblijven van een effect op geloofwaardigheid en schuldoordeel mogelijk verklaard worden.

Daarnaast werd een verschil in ervaren verifieerbaarheid enkel gevonden tussen de concrete tekst met verifieerbare details en abstracte tekst zonder details. De manipulatie van details lijkt dus niet helemaal geslaagd, ondanks het gebruiken van de definitie van Nahari et al. (2014). Mogelijk waren de niet-verifieerbare details niet voldoende ‘onverifieerbaar’ om een effect te bewerkstelligen. Deze verwachting wordt ondersteund door sommige

antwoorden van proefpersonen op de open vragen. Zo waren er proefpersonen die uit de verklaring van verdachte D. opmaakten dat hij getuigen benoemde, ook al noemde hij deze getuigen niet bij naam. Ook het feit dat verdachte D. dacht dat er gefilmd werd, werd door sommigen als een voldoende aanknopingspunt voor de politie gezien. Het lijkt er dus op dat proefpersonen verwijzingen naar verifieerbare informatie, zelfs als deze niet direct na te trekken is, al ervaren als verifieerbaar. Aangezien leugenaars vooral details vermijden die de politie na kan trekken (Nahari, Vrij & Fisher, 2012; Nahari, Vrij & Fisher, 2014; Vrij, 2019; Vernham et al., 2020), is het eigenlijk niet opmerkelijk dat proefpersonen de verdachte geloofwaardiger vonden op basis van zijn opmerkingen over mogelijke getuigen of bewijs.

Ook bleek tijdens de analyses van de open vragen dat de (verifieerbare) details mogelijk niet relevant genoeg waren. Zestien proefpersonen vonden het opmerkelijk dat de proefpersoon veel wist te vertellen over de situatie voorafgaand aan het incident, maar niets over de kroegbaas of het incident zelf. Hierdoor leek het alsof de verdachte iets achterhield. Uit de literatuur blijkt dat waarheidsprekers meer centrale, relevante details benoemen die belangrijk zijn voor het verloop van het verhaal (Heuer & Reisberg, 1990; Hartwig, Anders Granhag & Strömwall, 2007; Vrij, 2008; Burns & Moffitt, 2014; Leal, Vrij, Deeb & Jupe, 2018). Als proefpersonen de details dus niet relevant vonden, biedt dat een mogelijke verklaring voor het uitblijven van een effect van details.

De mislukte manipulatie van details vormde een beperking van het huidige onderzoek. Omdat de teksten zonder details te gedetailleerd waren en de gebruikte details mogelijk te verifieerbaar of juist irrelevant waren, is een mogelijk effect van details niet goed in kaart gebracht. Tijdens vervolgonderzoek wordt daarom geadviseerd om de details met behulp van vooronderzoek te toetsen op relevantie en verifieerbaarheid. Zo kan de manipulatie van details vooraf geoptimaliseerd worden.

Overige verklaringen rondom concreetheid en details

Een overige verklaring voor het uitblijven van een effect van concreetheid en details op geloofwaardigheid of schuldoordeel kan zijn dat proefpersonen meer focusten op de inhoud dan de stijl van de verklaring. Van de 170 proefpersonen gaven 73 personen een antwoord waarin stijlaspecten als concreetheid of details genoemd werden. De overige proefpersonen verwezen naar de inhoud, het gebrek aan bewijs of naar een algemene twijfel. Het lijkt er dus op dat de meeste proefpersonen hebben gelet op de inhoud van de introductie en de verdachtenverklaring. Zij zochten naar tegenstrijdigheden in de verklaring van verdachte D. en focusten niet per se op stijlaspecten. Dit verschijnsel werd mogelijk versterkt door een fout

in de introductie. In de introductie stond vermeld dat er (nog) geen bewijs tegen de verdachte was en dat geen getuigen het incident hebben gezien. Deze zin is in de introductie opgenomen, om scepticisme vooraf te verminderen. Achteraf bleek echter dat verschillende mensen hierover verward zijn geraakt. In alle verklaringen, met name de verklaringen met details, werden namelijk personen (bij naam of abstract) genoemd. In de antwoorden op de open vraag gaven sommige proefpersonen dan ook aan dat de verklaring van verdachte D. tegenstrijdig was, omdat hij sprak van getuigen die er, volgens de introductie, niet waren. Deze fout laat duidelijk zien hoe belangrijk een goede introductie bij een experiment is. Wanneer proefpersonen bij de introductie al op een verkeerd been worden gezet, gaan zij namelijk al vooringenomen de verdachtenverklaring lezen. Hierdoor focussen zij zich waarschijnlijk meer op mogelijke tegenstrijdigheden.

Daarnaast bleek er geen effect van concreet taalgebruik en details op het schuldoordeel. Ook hierbij kan de manipulatie van de concreetheid en details een beperking hebben gevormd: omdat er niet voldoende verschil was tussen de concrete en abstracte teksten of teksten met of zonder details, was het vinden van een effect lastig. Verder dachten slechts 21 van de 170 proefpersonen dat verdachte D. de dader van de steekpartij was. Uit de analyses van de open vragen bleek dat meerdere proefpersonen aangaven geen schuldoordeel te kunnen geven, vanwege gebrek aan informatie, een motief of hard bewijs. In het onderzoek van Hustinx et al. (2019) deed een vergelijkbare situatie zich voor: mensen beoordeelden wel dat iemand geen geschikte moeder was, maar vonden niet automatisch dat het kind uit huis geplaatst moest worden. Het lijkt er dus op dat mensen, ondanks een negatieve attitude, niet snel een oordeel willen vellen. Het is natuurlijk gemakkelijker om iemand ervan te beschuldigen het laatste koekje uit de trommel gepakt te hebben, dan om iemand te beschuldigen van een steekpartij. De terughoudendheid om zonder hard bewijs een oordeel te vellen, kan een mogelijk verklaring bieden voor het uitblijven van een effect van concreetheid en details op schuldoordeel. In vervolgonderzoek wordt daarom geadviseerd om het schuldoordeel met behulp van een schaalvraag te meten. Door proefpersonen meer keuzes te geven dan enkel 'Ja' of 'Nee', kan een mogelijk effect van stijl of details op schuldoordeel eerder gevonden worden.

Scepticisme en identificatie

Scepticisme en identificatie bleken voorspellers te zijn van geloofwaardigheid. Mensen die verdachte D. bij het lezen van de introductie al verdacht vonden, gaven uiteindelijk een lagere score op geloofwaardigheid. Ook stond scepticisme in verband met het

schuldoordeel: proefpersonen die na het lezen van de introductie al sceptischer waren over verdachte D., dachten vaker dat hij de dader was. Dit komt overeen met de bevindingen van Papailiou et al. (2015), die vonden dat de mate van scepticisme die in een introductie werd opgewekt, mede bepalend was voor uiteindelijke schuldoordelen. Aangezien scepticisme wel gelijk was verdeeld over de verschillende condities, kan het uitblijven van een effect van concreetheid en details echter niet door scepticisme worden verklaard. Wel laat het effect van scepticisme op geloofwaardigheid zien hoe belangrijk een introductie bij een experiment is. Wanneer proefpersonen op basis van de introductie al vooringenomen zijn, is het lastig om deze vooringenomenheid los te laten tijdens het lezen van de verdachtenverklaring.

Identificatie bleek ook een voorspeller van geloofwaardigheid. Personen die aangaven zich te kunnen verplaatsen in verdachte D., beoordeelden zijn verklaring ook als geloofwaardiger dan anderen. Deze bevinding komt overeen met de bevindingen van Trope et al. (2007), die stelden dat mensen positiever zijn over *in-groups*, ofwel mensen waar zij zich mee identificeren, dan *out-groups*, mensen die sociaal ver van hen afstaan. In het onderhavige onderzoek waren er mogelijk mensen die minder sociale afstand ervoeren en verdachte D. daarom geloofwaardiger vonden. Ook sluiten de bevindingen aan op het onderzoek van De Graaf et al. (2012), waaruit bleek dat identificatie met een persoon bepalend is voor de attitude richting die persoon of zijn standpunt. Dat identificatie hoger is wanneer vanuit de 'ik'-vorm wordt geschreven, wordt door het onderhavige onderzoek niet bevestigd omdat er geen conditie was waar vanuit de derde persoon werd geschreven. Er werd geen effect gevonden van schuldoordeel op identificatie: personen die dachten dat verdachte D. schuldig was, konden zich niet minder met hem identificeren dan mensen die dachten dat hij onschuldig was. Identificatie leidde dus, zoals verwacht op basis van bevindingen van De Graaf et al. (2012), wel tot meer geloofwaardigheid, maar had geen effect op het uiteindelijke schuldoordeel. De Graaf et al. (2012) keken echter naar attitude ten opzichte van een standpunt. In het huidige onderzoek is geen duidelijk standpunt door de verdachte aangenomen waarmee de proefpersonen het eens of oneens konden zijn. Daardoor kan het uitblijven van een effect van identificatie bij schuldoordeel mogelijk verklaard worden.

Overige beperkingen en suggesties

Naast de eerder genoemde beperkingen, zoals de mislukte manipulatie van details en de hoge ervaren concreetheid, wordt nog een overige beperking besproken. In totaal hebben 88 mensen de survey namelijk niet volledig afgerond. Daardoor bleken relatief veel reacties onbruikbaar te zijn voor het onderzoek. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat het

experiment is uitgevoerd in 2020, toen sociale contacten vanwege het coronavirus aanzienlijk werden beperkt. Aangezien in deze periode vrijwel alles online gebeurde, van persoonlijke contacten tot school en werk, was de motivatie voor een online experiment mogelijk lager. Een andere mogelijke verklaring voor het grote aantal personen dat de survey niet of niet volledig invulde, vormt de lengte van de survey. Deelnemers werden geacht eerst de toestemmingsverklaring te lezen, voordat zij met het experiment startten. Daarna lazen zij ook nog de introductie over het incident. De toestemmingsverklaring en de introductie vormden samen 407 woorden. Mogelijk hebben sommige deelnemers vanwege de lange inleidende teksten hun motivatie of interesse verloren en zijn daarom afgehaakt.

Om erachter te komen waarom respondenten tussentijds afhaken en de vragenlijst niet volledig invullen, kan bij vervolgonderzoek een extra surveyvraag toegevoegd worden. Door proefpersonen die eerder stoppen te vragen waarom zij de vragenlijst niet afronden, kan bepaald worden wat mensen mogelijk ‘afschrikt’ of demotiveert. Ook aan proefpersonen die het experiment wel afronden, kan gevraagd worden naar opmerkingen of suggesties. Zo kunnen de exacte beperkingen van het onderzoeksmateriaal of de procedure goed in kaart gebracht worden. Daarnaast zouden in vervolgonderzoek kortere inleidende teksten de voorkeur hebben. Door minder aanloop naar de verdachtenverklaring te maken, worden proefpersonen mogelijk eerder geprikkeld door het interessante onderwerp en daardoor gemotiveerd om door te lezen.

Al met al zijn er geen effecten van concreetheid en (verifieerbare) detail gevonden op de geloofwaardigheid van verdachtenverklaringen en het schuldoordeel. Toch kan het onderhavige onderzoek een waardevolle toevoeging zijn aan de bestaande literatuur rondom de invloed van concreetheid en details op geloofwaardigheid en schuldoordelen. De bevindingen in het onderzoek kunnen bijdragen aan een betere manipulatie van concreetheid en details. Een verschil in Brysbaertscores bleek door proefpersonen namelijk niet per se als verschil in concreetheid waargenomen te worden. Daarnaast bleek inhoud een effect van stijl te overrulen: proefpersonen lieten zich bij hun oordeel vaker leiden door de inhoud dan door stijlaspecten. Door rekening te houden met de beperkingen van het onderhavige onderzoek, kan vervolgonderzoek naar de invloed van concreetheid en details op geloofwaardigheid en schuldoordelen geoptimaliseerd worden.

Referenties

- Bell, B. E., & Loftus, E. F. (1989). Trivial persuasion in the courtroom: The power of (a few) minor details. *Journal of personality and social psychology*, 56(5), 669-679.
- Bogaard, G., & Meijer, E. H. (2016). Verbale leugendetectie wizards. *Politiekunde*, 80.
- Brysbaert, M., Stevens, M., De Deyne, S., Voorspoels, W., & Storms, G. (2014). Norms of age of acquisition and concreteness for 30,000 Dutch words. *Acta psychologica*, 150, 80-84.
- Burns, M. B., & Moffitt, K. C. (2014). Automated deception detection of 911 call transcripts. *Security Informatics*, 3(8), 1-9.
- Cohen, J. (2001). Defining identification: A theoretical look at the identification of audiences with media characters. *Mass Communication and Society*, 4, 245-264.
- De Graaf, A., Hoeken, H., Sanders, J., & Beentjes, J. W. (2012). Identification as a mechanism of narrative persuasion. *Communication research*, 39(6), 802-823.
- DePaulo, B. M., Kashy, D. A., Kirkendol, S. E., Wyer, M. M., & Epstein, J. A. (1996). Lying in everyday life. *Journal of personality and social psychology*, 70(5), 979-994.
- DePaulo, B. M., Lindsay, J. J., Malone, B. E., Muhlenbruck, L., Charlton, K., & Cooper, H. (2003). Cues to deception. *Psychological Bulletin*, 129, 74-118.
- Derksen, T. (2016). *Onschuldig vast*. Leusden: ISVW Uitgevers.
- Frey, K. P., & Eagly, A. H. (1993). Vividness can undermine the persuasiveness of messages. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65(1), 32-44.
- Guadagno, R. E., Rhoads, K. V. L., & Sagarin, B. J. (2011). Figural vividness and persuasion: Capturing the “elusive” vividness effect. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(5), 626-638.
- Hansen, J., & Wänke, M. (2010). Truth from language and truth from fit: The impact of linguistic concreteness and level of construal on subjective truth. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(11), 1576-1588.
- Hartwig, M., Anders Granhag, P., & Strömwall, L. A. (2007). Guilty and innocent suspects' strategies during police interrogations. *Psychology, Crime & Law*, 13(2), 213-227.

- Heuer, F., & Reisberg, D. (1990). Vivid memories of emotional events: The accuracy of remembered minutiae. *Memory & cognition*, 18(5), 496-506.
- Hustinx, L. G. M. M., & Wit, E. D. (2012). Kunnen levendige getuigenissen je achter de tralies doen belanden? Een experimenteel onderzoek naar het effect van levendig taalgebruik op oordelen over schuld bij leken en 'experts'. *Tijdschrift voor Taalbeheersing*, 34(3), 213-228.
- Hustinx, L. G. M. M., Hofstra, I., & Janssen, A. (2019). Zijn concrete argumenten doorslaggevender?. *Tijdschrift voor taalbeheersing*, 41(1), 137-150.
- Johnson, M. K., & Raye, C. L. (1981). Reality monitoring. *Psychological review*, 88(1), 67-85.
- Leal, S., Vrij, A., Deeb, H., & Jupe, L. (2018). Using the model statement to elicit verbal differences between truth tellers and liars: The benefit of examining core and peripheral details. *Journal of applied research in memory and cognition*, 7(4), 610-617.
- Liberman, N., Trope, Y., & Wakslak, C. (2007). Construal level theory and consumer behavior. *Journal of consumer psychology*, 17(2), 113-117.
- Nahari, G., Vrij, A., & Fisher, R. (2012). Does the truth come out in the writing? SCAN as a liedetection tool. *Law & Human Behavior*, 36, 68-76.
- Nahari, G., Vrij, A., & Fisher, R. P. (2014). Exploiting liars' verbal strategies by examining the verifiability of details. *Legal and Criminological Psychology*, 19(2), 227-239.
- Paivio, A. (1991). Dual coding theory: Retrospect and current status. *Canadian Journal of Psychology*, 45(3), 255-287.
- Papailiou, A. P., Yokum, D. V., & Robertson, C. T. (2015). The novel New Jersey eyewitness instruction induces skepticism but not sensitivity. *PloS one*, 10(12), 1-16.
- Pettus, C., & Diener, E. (1977). Factors affecting the effectiveness of abstract versus concrete information. *The Journal of Social Psychology*, 103(2), 233-242.
- Semin, G. R., & Fiedler, K. (1991). The linguistic category model, its bases, applications and range. *European review of social psychology*, 2(1), 1-30.

- Shedler, J., & Manis, M. (1986). Can the availability heuristic explain vividness effects?. *Journal of personality and social psychology*, 51(1), 26-36.
- Spooren, W. P. M. S., Hustinx, L. G. M. M., Aben, J., & Turkenburg, E. (2015). *Concreetheid onder de loep*. Geraadpleegd via <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/152949/152949.pdf>
- Sporer, S. L., & Schwandt, B. (2007). Moderators of nonverbal indicators of deception. *Psychology, Public Policy, and Law*, 13(1), 1-34.
- Steller, M., & Köhnken, G. (1989). Criteria Based Statement Analysis. *Psychological methods in criminal investigation and evidence*, 217-245.
- Trope, Y., & Liberman, N. (2000). Temporal construal and time-dependent changes in preference. *Journal of personality and social psychology*, 79(6), 876-889.
- Trope, Y., & Liberman, N. (2010). Construal-level theory of psychological distance. *Psychological review*, 117(2), 440-463.
- Tversky, A., & Kahneman, D. (1973). Availability: A heuristic for judging frequency and probability. *Cognitive psychology*, 5(2), 207-232.
- Verigin, B. L., Meijer, E. H., Bogaard, G., & Vrij, A. (2019). Lie prevalence, lie characteristics and strategies of self-reported good liars. *PloS one*, 14(12).
- Vernham, Z., Vrij, A., Nahari, G., Leal, S., Mann, S., Satchell, L., & Orthey, R. (2020). Applying the verifiability approach to deception detection in alibi witness situations. *Acta Psychologica*, 204.
- Visser, M., Willems, L. T. M., & Ribbens, H. (2005). *Een kwestie van contact; communicatie en veranderbereidheid*. Geraadpleegd via <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/46791/46791.pdf>
- Vrij, A. (2008). *Detecting lies and deceit: Pitfalls and opportunities*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Vrij, A. (2019). Deception and truth detection when analyzing nonverbal and verbal cues. *Applied Cognitive Psychology*, 33(2), 160-167.

Vrij, A., Leal, S., Mann, S., & Fisher, R. (2012). Imposing cognitive load to elicit cues to deceit: Inducing the reverse order technique naturally. *Psychology, Crime & Law*, 18(6), 579-594.

Vrij, A., Mann, S., Leal, S., & Granhag, P. A. (2010). Getting into the minds of pairs of liars and truth tellers: An examination of their strategies. *The Open Criminology Journal*, 3(1), 17-22.

Bijlagen

Bijlage 1: Algemene informatie, introductie en vragenlijst experiment

-----Pagina 1: Algemene informatie en toestemmingsverklaring-----

Het is moeilijk om te achterhalen of iemand liegt. Denk jij dat een verdachte liegt of de waarheid spreekt?

U bent uitgenodigd voor een onderzoek naar de geloofwaardigheid van verdachtenverklaringen. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Myrna, studente aan de Radboud Universiteit.

U leest op de volgende pagina een introductie, die achtergrondinformatie over het incident bevat. Vervolgens leest u een fictieve verdachtenverklaring en vult u hierover een vragenlijst in. Het lezen van de verklaring en het invullen van de vragenlijst kost ongeveer 10 minuten.

Anonieme en beveiligde verwerking van gegevens

Omdat deelname aan dit onderzoek vrijwillig is, kunt u op elk moment stoppen en uw toestemming intrekken. Het onderzoek is totaal anoniem. Daardoor is het na het voltooien van de vragenlijst niet mogelijk om uw antwoorden te laten verwijderen. De anoniem gemaakte onderzoeksgegevens zijn tenminste 10 jaar beschikbaar voor andere wetenschappers. De gegevens kunnen niet tot u herleid worden, en worden op beveiligde wijze volgens de richtlijnen van de Radboud Universiteit bewaard.

Vragen?

Als u meer wilt weten over het onderzoek, kunt u contact opnemen met mij (myrna.roefs@student.ru.nl).

Heeft u klachten over het onderzoek? Dan kunt u ook contact opnemen met mij. Ook kunt u een klacht indienen bij de secretaris van de Ethische Toetsingscommissie Geesteswetenschappen Radboud Universiteit (etc-gw@ru.nl). Voor vragen over de verwerking van gegevens in dit onderzoek kunt u contact opnemen met: dataofficer@let.ru.nl.

TOESTEMMING Door te kiezen voor ‘Ik ga akkoord’ geeft u aan dat u:

- bovenstaande informatie hebt gelezen
- vrijwillig meedoet aan het onderzoek
- 16 jaar of ouder bent

Ik ga akkoord

Ik wil niet meedoen

-----Pagina 2: Introductietekst-----

Afgelopen nacht rond 01:00 uur werd de kroegbaas van ‘De Gebroeders’, een studentenkroeg aan de Hoofdstraat door een jongen in zijn nek gestoken. De nog onbekende dader had een kapotgeslagen bierflesje gebruikt om de man te verwonden. De kroegbaas ligt in kritieke toestand in het ziekenhuis.

Aangezien twee jongens rond 01:00 aan het vechten waren, zijn deze jongens direct aangehouden. Zij worden als eerste verhoord, om te bepalen of één van hen de dader was.

Belangrijke informatie:

- Slechts één persoon heeft de kroegbaas gestoken. Er is dus ook maar één dader.
- De twee vechtende jongens kennen elkaar niet, dit blijkt ook uit onderzoek.
- Er zijn geen ooggetuigen die een dader konden aanwijzen.
- Er is (nog) geen bewijs tegen de twee vechtende jongens. De dader zou dus ook iemand anders kunnen zijn.

Stel: u bent politieagent bij Politie Midden-Nederland en leest de verklaring van verdachte D. Uw oordeel is belangrijk, want u bepaalt mede of we deze verdachte kunnen schrappen, of dat we verder moeten verhoren. U gaat op basis van de volgende verdachtenverklaring beoordelen of u verdachte D. gelooft.

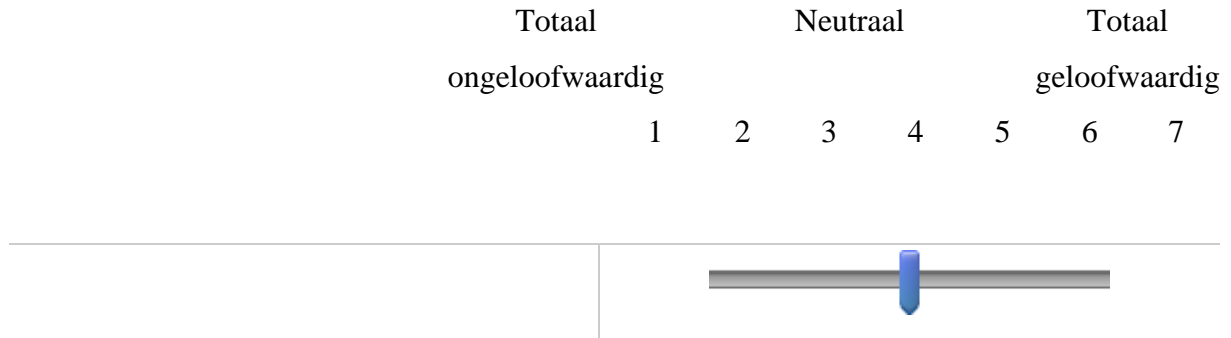
Ik heb de verklaring van verdachte D. gelezen

-----Pagina 3: Verdachtenverklaring-----

Zie Bijlage 2.

-----Pagina 4: Vragenlijst afhankelijke variabelen-----

Hoe geloofwaardig vindt u de verklaring van verdachte D?

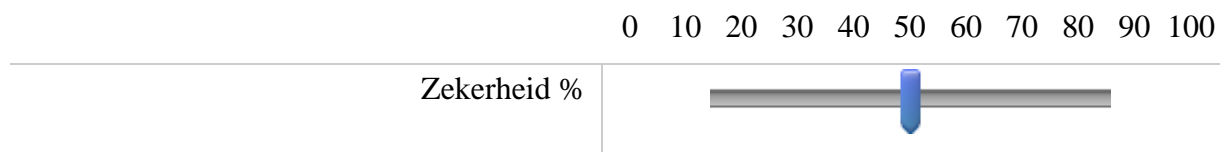
Waarom vindt u dit? Licht toe:

Denkt u dat verdachte D. de kroegbaas heeft neergestoken?

- Ja
- Nee

Waarom wel/niet?

Hoe zeker bent u van dit schuldoordeel? Druk uit %

-----Pagina 5: Vragenlijst manipulatiechecks en achtergrondvariabelen-----

Er volgen wat vragen over de verklaring van verdachte D. In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen:

	Helemaal mee eens	Erg mee eens	Eens	Neutraal	Oneens	Erg mee oneens	Helemaal mee oneens
Ik vond de verklaring van verdachte D. specifiek	0	0	0	0	0	0	0
Ik vond de verklaring van verdachte D. uitgebreid	0	0	0	0	0	0	0
Ik kon de verklaring als een film voor me zien (visualiseren)	0	0	0	0	0	0	0
Ik vond de verklaring gedetailleerd	0	0	0	0	0	0	0
Verdachte D. geeft informatie die de politie na kan trekken	0	0	0	0	0	0	0
Na het lezen van de introductie vond ik verdachte D. meteen al verdacht	0	0	0	0	0	0	0
Ik kon me verplaatsen in verdachte D.	0	0	0	0	0	0	0

-----Pagina 6: Respondentgegevens-----

Wat is uw leeftijd?

Wat is uw geslacht?

Man

Vrouw

Anders: (toelichting mag, maar is niet verplicht)

Wat is uw hoogst gevolgde of huidige opleiding?

Middelbare school

MBO

HBO

WO Bachelor

WO Master

Zijn er nog belangrijke dingen die uw deelname aan onderzoek mogelijk beïnvloed hebben?
(Bijvoorbeeld: u bent zelf politieagent of u begreep de tekst niet).

Bijlage 2: Verdachtenverklaringen

In deze bijlage zijn de zes verdachtenverklaringen terug te lezen. In de condities met details, zijn de details **dikgedrukt**.

Conditie 1: Abstract zonder details

Ik had net iets te drinken besteld. Toen ik terugkwam met de bestelling, werd ik door iemand aangestoten. Daardoor werd een beetje van mijn drinken over de kleding van iemand anders heen geknoeid. Die persoon kwam meteen nogal dreigend op me aflopen. Dat zorgde bij mij voor flinke irritatie. Plotseling werd ik door hem geduwd, dus ik deed gewoon hetzelfde terug. Toen nam hij even een beetje afstand. Het leek ook even of het niet verder zou escaleren, maar ineens werd ik verrast door een rake stomp en een bespottende houding. Hij begon me een beetje te bedreigen, en daar was ik gewoon niet van gediend. Ik werd boos en ben meteen op zijn uitdaging ingegaan. Er werd over er weer geslagen en geschreeuwd. Anderen kwamen erop af en gingen zich ermee bemoeien. Er werd door sommigen met glas gesmeten. Het personeel probeerde ons allemaal uit elkaar te halen, maar dit lukte niet gelijk. Opeens werd er geschreeuwd en toen was de kroegbaas al in elkaar gezakt. Iedereen werd toen meteen door de uitsmijters uit elkaar gehaald. Ik besepte niet direct hoe serieus de situatie was, totdat bleek dat de kroegbaas niet overeind kon komen. Ik werd door een uitsmijter lomp mee naar buiten genomen. Daar was de politie ons al aan het opwachten. Zij namen mij gelijk nogal hardhandig mee.

Totale concreetheidsscore: 2,48

Conditie 2: Abstract met verifieerbare details

Ik had net iets te drinken besteld **voor mij en Christine Verbeeten, iemand die ik daar ooit eerder al had leren kennen**. Toen ik terugkwam met de bestelling, werd ik door iemand aangestoten. **Het was een vage kennis, Debby Boers. Ik ken haar van mijn middelbare schooltijd**. Maar daardoor werd een beetje van mijn drinken dus over de kleding van iemand anders heen geknoeid. Die persoon kwam meteen nogal dreigend op me aflopen. Dat zorgde bij mij voor flinke irritatie. **Adam, een vaste uitsmijter in het weekend, had ons gespot en maakte duidelijk dat ik me gedeisd moest houden**. Plotseling werd ik door die ene gast geduwd, dus ik deed gewoon hetzelfde terug. Toen nam hij even een beetje afstand. **Ik probeerde Sam, een vriend, te bereiken, maar dat lukte niet. Ik liet een voicemail achter**. Het leek ook even of het niet verder zou escaleren, maar ineens werd ik door die gast verrast met een rake klap en een bespottende houding. Hij begon me een beetje te bedreigen, en daar

was ik gewoon niet van gediend. Ik werd boos en ben meteen op zijn uitdaging ingegaan. Er werd over er weer geslagen en geschreeuwd. **Debby probeerde te bemiddelen, maar ik liet haar weten dat ze beter gewoon afstand kon houden.** Anderen kwamen erop af gingen zich ermee bemoeien. Er werd door sommigen met glas gegooid. **Ik had door dat een vriend van hem alles aan het vastleggen was, omdat ik een lichtbundel zag.** Het kroegpersoneel probeerde ons allemaal uit elkaar te halen, maar dit lukte niet gelijk. Opeens werd er geschreeuwd en toen was de kroegbaas al in elkaar gezakt. Iedereen werd toen meteen door de uitsmijters uit elkaar gehaald. Ik besepte niet direct hoe serieus de situatie was, totdat bleek dat de kroegbaas niet overeind kon komen. Ik werd door een uitsmijter lomp mee naar buiten genomen. Daar was de politie ons al aan het opwachten. Zij namen mij gelijk nogal hardhandig mee.

Totale concreetheidsscore: 2,41

Conditie 3: Abstract met niet-verifieerbare details

Ik had net iets te drinken besteld **voor mij en een iemand die ik daar ooit eerder al had leren kennen.** Toen ik terugkwam met de bestelling, werd ik door iemand aangestoten. **Ze kwam me ergens vaag bekend voor. Volgens mij kwam ik haar weleens tegen in mijn middelbare schooltijd.** Maar daardoor werd een beetje van mijn drinken dus over de kleding van iemand anders heen geknoeid. Die persoon kwam meteen nogal dreigend op me aflopen. Dat zorgde bij mij voor flinke irritatie. **Een van de uitsmijters had door dat het zou escaleren en probeerde me nog te waarschuwen.** Plotseling werd ik door die ene gast geduwd, dus ik deed gewoon hetzelfde terug. Toen nam hij even een beetje afstand. Het leek op dat moment ook even of het niet verder zou escaleren. **Ik vroeg me af waar mijn vrienden ergens waren. Ik overwoog om ze te bellen, maar ze zijn vaak onbereikbaar als ze te veel op hebben.** Plotseling werd ik door die gast verrast met een rake klap en een bespottende houding. Hij begon me een beetje te bedreigen, en daar was ik gewoon niet van gediend. Ik werd boos en ben meteen op zijn uitdaging ingegaan. Er werd over er weer geslagen en geschreeuwd. **De persoon die me eerder had aangestoten probeerde te bemiddelen, maar ik liet haar weten dat ze beter afstand kon houden.** Anderen kwamen erop af en gingen zich ermee bemoeien. Er werd door sommigen met glas gegooid. **Ik dacht dat iemand alles aan het vastleggen was, omdat ik een lichtbundel zag. Maar ik kon zo snel niet bepalen wie het was.** Het kroegpersoneel probeerde ons allemaal uit elkaar te halen, maar dit lukte niet gelijk. Opeens werd er geschreeuwd en toen was de kroegbaas al in elkaar gezakt. Iedereen werd toen meteen door de uitsmijters uit elkaar gehaald. Ik besepte niet direct

hoe serieus de situatie was, totdat bleek dat de kroegbaas niet overeind kon komen. Ik werd door een uitsmijter lomp mee naar buiten genomen. Daar was de politie ons al aan het opwachten. Zij namen mij gelijk nogal hardhandig mee.

Totale concreetheidsscore: 2,39

Conditie 4: Concreet zonder details

Ik had net twee bier gehaald. Toen ik terugliep van de bar, wankelde een dame op naaldhakken tegen mij aan. Daardoor kwam mijn bier over het shirt van een lange jongen heen. Die jongen kwam zwaaiend met zijn vuist op me aflopen, en dat irriteerde mij. Hij duwde mij tegen mijn schouders, dus ik duwde hard terug. Hij zette even een paar stappen naar achteren, waardoor het leek of we niet zouden gaan vechten. Maar ineens sloeg hij vol op mijn neus en begon hij me uit te lachen. Hij riep: 'Je kan beter weglopen nu het nog kan'. Dat pikte ik niet. Ik werd boos en sloeg hem op zijn kaak. We scholden elkaar uit en deelden tientallen klappen uit. Jongens die ons hadden gezien kwamen af op het gevecht af. Ik zag drie jongens met glazen bierflesjes gooien. De bewakers en kroegbaas probeerden ons uit elkaar te halen, maar dit lukte niet. Een minuut later hoorde ik een man schreeuwen en zag ik de kroegbaas in elkaar zakken. De bewakers haalden alle jongens meteen uit elkaar. Ik realiseerde mij niet hoe ernstig de kroegbaas gewond was, totdat ik zag dat hij niet meer opstond. Een bewaker greep mij in de nek en duwde me naar buiten. Daar stonden twee politieagenten te wachten. Een agent kneep achter in mijn nek en duwde me op de achterbank van de auto.

Totale concreetheidsscore: 3,76

Conditie 5: Concreet met verifieerbare details

Ik had net bier gehaald **voor mij en Christine Verbeeten, een dame waar ik al een uur mee had gepraat.** Toen ik terugliep van de bar, wankelde een dame op naaldhakken tegen mij aan. **Het was een oud-klasgenoot, Debby Boers. Ik zat bij haar in de brugklas op het Hoogland College.** Maar daardoor kwam mijn bier dus over het shirt van een lange jongen heen. Die jongen kwam zwaaiend met zijn vuist op me aflopen, en dat irriteerde mij. **Adam, een bewaker die op zaterdag bij Gebroeders werkt, had door dat het zou escaleren en riep dat ik mijn handen thuis moest houden.** Twee seconden later duwde die ene jongen tegen mijn schouders, dus ik duwde hard terug. Hij zette een paar stappen naar achteren. Daardoor leek het of we niet zouden gaan vechten. **Ik belde Sam, een vriend van voetbal, om te vragen waar hij bleef, maar hij nam zijn telefoon niet op. Ik sprak zijn voicemail**

in. Ineens sloeg die lange gast vol op mijn neus en begon hij me uit te lachen. Hij riep: ‘Je kan beter weglopen nu het nog kan’. Dat pikte ik niet. Ik werd boos en sloeg hem op zijn kaak. We scholden elkaar uit en deelden tientallen klappen uit. **Debby probeerde ons uit elkaar te halen, maar ik riep dat ze achter de bartafel moest gaan staan.** Een paar jongens kwamen af op het gevecht. Ik zag drie jongens met glazen bierflesjes gooien. **Ik zag een vriend van hem het gevecht filmen met zijn telefoon, want zijn flits scheen fel in mijn ogen.** De bewakers en kroegbaas probeerden ons uit elkaar te halen, maar dit lukte niet. Na een paar seconden hoorde ik een man schreeuwen en zag ik de kroegbaas in elkaar zakken. De bewakers haalden alle jongens meteen uit elkaar. Ik realiseerde mij niet hoe ernstig de kroegbaas gewond was, totdat ik zag dat hij niet meer opstond. Een bewaker greep mij in de nek en duwde me naar buiten. Daar stonden er twee politieagenten te wachten. Een agent kneep achter in mijn nek en duwde me op de achterbank van de auto.

Totale concreetheidsscore: 3,71

Conditie 6: Concreet met niet-verifieerbare details

Ik had net twee bier gehaald **voor mij en een dame waar ik al een uur mee had gepraat.** Toen ik terugliep van de bar, wankelde een dame op van die naaldhakken tegen mij aan. **Ik herkende haar gezicht. Volgens mij zag ik haar vaker zitten in de kantine van mijn oude middelbare school.** Maar daardoor kwam mijn bier dus over het shirt van een lange jongen heen. Die jongen kwam zwaaiend met zijn vuist op me aflopen, en dat irriteerde mij. **Een bewaker zag onze ruzie en waarschuwde me door met zijn hoofd ‘nee’ te schudden.** Twee seconden later duwde die ene jongen tegen mijn schouders, dus ik duwde hard terug. Hij zette even een paar stappen naar achteren, waardoor het leek of we niet zouden gaan vechten. **Ik keek om me heen of ik mijn vrienden van voetbal zag. Ik dacht: zal ik ze bellen om te vragen waar ze blijven. Maar ze nemen hun telefoon toch niet op als ze dronken zijn.** Ineens sloeg die lange gast vol op mijn neus en begon hij me uit te lachen. Hij riep: ‘Je kan beter weglopen nu het nog kan’. Dat pikte ik niet. Ik werd boos en sloeg hem op zijn kaak. We scholden elkaar uit en deelden tientallen klappen uit. **De dame die bij de bar tegen me aan viel probeerde ons uit elkaar te halen, maar ik zwaaide met mijn arm en riep dat ze achter de bartafel moest gaan staan.** Een paar jongens kwamen af op het gevecht af. Ik zag drie jongens met glazen bierflesjes gooien. **Ik zag een jongen het gevecht filmen, want ik zag een flits aan mijn rechterkant die fel in mijn ogen scheen. Maar in die seconde zag ik niet wie het was.** De bewakers en kroegbaas probeerden ons uit elkaar te halen, maar dit lukte niet. Na een paar seconden hoorde ik een man schreeuwen en zag ik de

kroegbaas in elkaar zakken. De bewakers haalden alle jongens meteen uit elkaar. Ik realiseerde mij niet hoe ernstig de kroegbaas gewond was, totdat ik zag dat hij niet meer opstond. Een bewaker greep mij in de nek en duwde me naar buiten. Daar stonden er twee politieagenten te wachten. Een agent kneep achter in mijn nek en duwde me op de achterbank van de auto.

Totale concreetheidsscore: 3,74

Bijlage 3: Abstracte en concrete teksten en details met bijbehorende concreetheidsscores

In deze bijlage worden de abstracte en concrete teksten met Brysbaertscores in de tekst weergegeven. Daarnaast worden de gebruikte details in tabelvorm weergegeven. De concreetheidsscores staan (tussen haakjes) achter de details.

Abstract zonder details

Ik had net (3,20) iets (1,33) te drinken (4,07) besteld (2,73). Toen (1,13) ik terugkwam (3,00) met de bestelling (2,67), werd ik door iemand (1,80) aangestoten (3,00). Daardoor werd een beetje (1,80) van mijn drinken (4,07) over de kleding (4,20) van iemand (1,80) anders heen geknoeid (3,13). Die persoon (3,00) kwam meteen (1,73) nogal (1,33) dreigend (2,33) op me aflopen (3,93). Dat zorgde (2,40) bij mij voor flinke (1,80) irritatie (2,27). Plotseling (1,67) werd ik door hem geduwd (3,80), dus ik deed (1,93) gewoon (1,13) hetzelfde (1,73) terug. Toen (1,13) nam (3,00) hij even (1,73) een beetje (1,80) afstand (2,47). Het leek ook even (1,73) of het niet verder zou escaleren (2,27), maar ineens (1,73) werd ik verrast (3,13) door een rake (2,67) stomp (3,69) en een bespottende (2,53) houding (2,47). Hij begon me een beetje (1,80) te bedreigen (2,73), en daar was ik gewoon (1,13) niet van gediend (2,47). Ik (1,53) werd boos en ben meteen (1,73) op zijn uitdaging (2,20) ingegaan (2,67). Er werd over er weer geslagen (4,13) en geschreeuwd (3,87). Anderen (1,87) kwamen (2,53) erop af en gingen zich ermee bemoeien (2,47). Er werd door sommigen (1,40) met glas (4,73) gesmeten (3,73). Het personeel (2,87) probeerde (2,00) ons allemaal (1,93) uit elkaar te halen (3,07), maar dit lukte (1,93) niet gelijk (1,73). Opeens (1,73) werd er geschreeuwd (3,87) en toen (1,13) was de kroegbaas (3,60) al in elkaar gezakt (4,07). Iedereen (2,20) werd toen (1,13) meteen (1,73) door de uitsmijters (3,80) uit elkaar gehaald (3,07). Ik besepte (1,67) niet direct (1,33) hoe serieus (1,80) de situatie (2,27) was, totdat bleek dat de kroegbaas (3,60) niet overeind (2,13) kon komen (3,33). Ik werd door een uitsmijter (3,80) lomp mee naar buiten genomen (3,27). Daar was de politie (3,67) ons al (1,27) aan het opwachten (2,67). Zij namen (3,27) mij gelijk (1,73) nogal (1,33) hardhandig mee.

Totaalscore: 2,48

Concreet zonder details

Ik had net twee bier (4,73) gehaald (3,07). Toen (1,13) ik terugliep (3,47) van de bar (4,40), wankelde (3,93) een dame op naaldhakken (3,93) tegen mij aan. Daardoor kwam (3,33) mijn bier (4,73) over het shirt (4,53) van een lange (3,40) jongen (4,67) heen. Die jongen (4,67)

kwam zwaaiend (4,00) met zijn vuist (4,93) op me aflopen (3,93), en dat irriteerde (2,60) mij. Hij duwde (3,80) mij tegen mijn schouders (4,80), dus ik duwde (3,80) hard terug. Hij zette (2,93) even een paar stappen (3,93) naar achteren, waardoor het leek of we niet zouden gaan vechten (3,93). Maar ineens (1,73) sloeg (4,13) hij vol op mijn neus (4,93) en begon hij me uit te lachen (3,67). Hij riep (4,00): ‘Je kan beter weglopen (3,13) nu het nog kan (1,67)’. Dat pikte (3,40) ik niet. Ik werd boos (2,73) en sloeg (4,13) hem op zijn kaak (4,53). We scholden (3,2) elkaar uit en deelden (3,60) tientallen klappen (4,13) uit. Jongens (4,67) die ons hadden gezien (3,93) kwamen (2,53) op het gevecht (3,93) af. Ik zag drie jongens (4,67) met glazen (4,20) bierflesjes (4,80) gooien. De bewakers (4,20) en kroegbaas (3,60) probeerden (2,00) ons uit elkaar te halen (3,07), maar dit lukte (1,93) niet. Een minuut (3,33) later hoorde (3,53) ik een man (4,27) schreeuwen (3,87) en zag (3,93) ik de kroegbaas (3,60) in elkaar zakken (4,07). De bewakers (4,20) haalden (3,07) alle jongens (4,67) meteen (1,73) uit elkaar. Ik realiseerde (2,00) mij niet hoe ernstig de kroegbaas (3,60) gewond (3,53) was, totdat ik zag (3,93) dat hij niet meer opstond (3,30). Een bewaker (4,20) greep (3,40) mij in de nek (4,60) en duwde (3,80) me naar buiten. Daar stonden twee politieagenten (4,33) te wachten (3,40). Een agent (4,27) kneep (4,47) achter in mijn nek (4,60) en duwde (3,80) me op de achterbank (4,53) van de auto (5,00).

Totale score: 3,75

Abstracte, verifieerbare details

1. Voor mij en Christine Verbeeten, iemand die ik daar ooit eerder al had leren kennen. (1.84)
2. Het was een vage kennis, Debby Boers. Ik ken haar van mijn middelbare schooltijd. (2.11)
3. Adam, een vaste uitsmijter in het weekend, had ons gespot en maakte duidelijk dat ik me gedeisd moest houden. (2.48)
4. Ik probeerde Sam, een vriend, te bereiken, maar dat lukte niet. Ik liet een voicemail achter. (2.39)
5. Debby probeerde te bemiddelen, maar ik liet haar weten dat ze beter gewoon afstand kon houden. (2.00)
6. Ik had door dat een vriend van hem alles aan het vastleggen was, omdat ik een lichtbundel zag. (2.76)

Abstracte, niet-verifieerbare details

1. Voor mij en een iemand die ik daar ooit eerder al had leren kennen. (1.95)
2. Ze kwam me ergens vaag bekend voor. Volgens mij kwam ik haar weleens tegen in mijn middelbare schooltijd. (1.99)
3. Een van de uitsmijters had door dat het zou escaleren en probeerde me nog te waarschuwen. (2.56)
4. “Ik vroeg me af waar mijn vrienden ergens waren. Ik overwoog om ze te bellen, maar ze zijn vaak onbereikbaar als ze te veel ophebben. (2.12)
5. De persoon die me eerder had aangestoten probeerde te bemiddelen, maar ik liet haar weten dat ze beter afstand kon houden. (2.27)
6. Ik dacht dat iemand alles aan het vastleggen was, omdat ik een lichtbundel zag. Maar ik kon zo snel niet bepalen wie het was. (2.41)

Concrete, verifieerbare details

1. Voor mij en Christine Verbeeten, een dame waar ik al een uur mee had gepraat. (3.80)
2. Het was een oud-klasgenoot, Debby Boers. Ik zat bij haar in de brugklas op het Hoogland College. (3.16)
3. Adam, een bewaker die op zaterdagen bij Gebroeders werkt, had door dat het zou escaleren en riep dat ik mijn handen thuis moest houden. (3.37)
4. Ik belde Sam, een vriend van voetbal, om te vragen waar hij bleef, maar hij nam zijn telefoon niet op. Ik sprak zijn voicemail in. (3.66)
5. Debby probeerde ons uit elkaar te halen, maar ik riep dat ze achter de bartafel moest gaan staan. (3.55)
6. Ik zag een vriend van hem het gevecht filmen met zijn telefoon, want zijn flits scheen fel in mijn ogen. (3.97)

Concrete, niet-verifieerbare details

1. Voor mij en een dame waar ik al een uur mee had gepraat. (3.85)
2. Ik herkende haar gezicht. Volgens mij zag ik haar vaker zitten in de kantine van mijn oude middelbare school. (3.33)
3. Een bewaker zag onze ruzie en waarschuwde me door met zijn hoofd ‘nee’ te schudden. (3.90)

4. Ik keek om me heen of ik mijn vrienden van voetbal zag. Ik dacht: zal ik ze bellen om te vragen waar ze blijven. Maar ze nemen hun telefoon toch niet op als ze dronken zijn. (3.54)
5. De dame die bij de bar tegen me aan viel probeerde ons uit elkaar te halen, maar ik zwaaide met mijn arm en riep dat ze achter de bartafel moest gaan staan. (3.81)
6. Ik zag een jongen het gevecht filmen, want ik zag een flits aan mijn rechterkant die fel in mijn ogen scheen. Maar in die seconde zag ik niet wie het was. (3.78)